Государственная библиотека СССР

МАССА МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТАР

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхеьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

АРАДУВ 1923-ча шера денз

№ 55 (2576) | КІиранди, 9 июль, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

ЦХЬАККХА САХЬАТ ЦА ДОАДЕШ сихха чуийца даха ялаташ

☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆ ☆

ССКП обкома бюрои Нохч-ГІалгІай Министрий Советеи

КУРЧАЛОЕВСКИ РАЙОНА ТРАКТОРИСТАШТА „РЕСПУБЛИКА ДИКАГІА ВОЛА МЕХАНИЗАТОР“ ЯХА ЦІИ ЯЛАРАХ

1960 шера балха итогех «Республика дикагІа вола механизатор», яха цІи ле аьнна парте Курчалоевски райкома яьча предложенега а хьежа, ССКП обкома бюроси Нохч-ГІалгІай Министрий Советои **соцам баьб:**

ССКП обкома бюроси Нохч-ГІалгІай АССР-а Министрий Советои бьча соцам тІа оттадаь производственни толамаш 1960 шера дахарах «Республика дикагІа вола механизатор» яха цІи лойла:

Абдулхаликов Ризвана — «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.
Ахмадов Іумар-Пашийна — «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.
Баймурадов Гидена — «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.
Хасиев Апаса — «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.
Заглуев Іаьлийна — «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.
Асухаджиев Хьумайда — «Керда вахар» яхача колхоза тракториста.
Мусханов Сайд-Махьмада — «Куйбышева» цІерахча колхоза тракториста.
Титиев Іаддал-Муслима — «Куйбышева» цІерахча колхоза тракториста.
Юсупхаджиев Джалаудена — XX-ча партсъезда цІерахча колхоза тракториста.
Алиев Сайд-Іальвена — XX-ча партсъезда цІерахча колхоза тракториста.
Юсупов Шомсдена — XX-ча партсъезда цІерахча колхоза тракториста.
Асхабов Нохьийна — XX-ча партсъезда цІерахча колхоза тракториста.
Джамалдиев Бексолтийна — XX-ча партсъезда цІерахча колхоза тракториста.
Ломалиев Іаьлийна — XX-ча партсъезда цІерахча колхоза тракториста.

Планал совгІа дІалу ялат

Баха мабоагІара парте XXII-ча съезда накъа баха хьинаре къахьег Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза къахьегамхоша. Ялат хьоккхилга дика вІаштІехьлаьккхад цар.

Ялат къахха доладенначу хьалхарча дийнахьа 1900 гектар хьекхар механизатораша, цул тІехьагІа касарах улла ялат хьалъэца йолаелар комбайнаш.

Планах гурахьа дийнача ялата 450 тонн паччахьалкхенна дІадала дезаш яр совхоз. Бакъда цо лаьрхІад кхаь шера план дІаяла. Укх шера 4 июль тІакхоачаш щунах 1023 тонн дІаеннаг паччахьалкхенна. Укх деношка хиннача догІаша новкъарле йир тха балха, хІаьта а тхо кхерадала дезаш хІама-м хиланзар. хІана аьлча отделенеш дика кийчъеннаяр ялат чуэцара. Къаьстта дика кийчъеннаяр нов. Атиев управляющи вола 2 отделени. Совхоза йоккхагІа ярех цхьа отделени я из. Ялат тІаозаш йола хьет а цига я. Цу хьатта тІадахь 4-и 6-и отделенешка оарда ялат а.

Балхаш дукха да хьатта, хІара бар ха ца тувлайолийташ бе безаш а ба. Цхьабакъда отделене болхлой кхув шоай балхаш чакхдаха. Шин дийнахь 433 тонн ялат приемни пункте дІадахьийтад хьаттарча болхлоша.

Кхехкаш латт цу хьаттара балхаш. Комбайнаш тІара ялат тІакхухьаш, паччахьалкхенна дІадала хьаттара ялат дІакхухьаш кхданза машинаш латт. Иштта чІоагІа беча балха тІехь къаьстта белгалбаьннаб Юсупова Алу, Дакаева Рахьимат, къоначарел вогІа боацаш болх бу 60 шу даьннача Дашаева Іайшат. Нормах 10 тонн Іойоассае йоагІача метта 20 а кхы дуккагІа а тонн автомашинаш тІара Іойоассаю цар. Уж бакъан долаш ялат тІа а долаш автомашинаш цхьан минута сеца латташ цхьаккха моттиг хиннаяц.

Совхоза доккха новкъостал даьд Грозненски АТХ-2 шоферааша. Шоферашта юкъе къаьстта дика болх барца белгалбаьннаб Аптаев. Чекуев, Абаев, Бутин, кхыбараш а.

Тха механизатораша а дика болх баьб. Жаткаш тІа дика болх бир вежараша Газимагомаевгіар Увайсеи Атидеи. Дийнахь-бус 35—38 гектар хьокхар цар. Ахмадов Аюбеи Адалаев Абдулласи сменах шоай агрегатаца 32—33 гектар хьокхар. ХІаьта дикагІа волча комбайнера 4 дийнахь 76 гектара тІара ялат чуийцар. Дика болх беш нах кхы а дукхха ба.

Шу массанена а дагадар чехкагІа а доа ца деш а ялат чуийца даккхар да. Из декхар сийлена кхоачашдергхиларах шеко яц.

Б. БЫЧИХИН,
совхоза керттера агроном.

Сийлен цІи яккхара

Коммунистически къахьегама сийлен цІи яккхара хьинаре къахьегаш ба Грознерча машиннаькъа локомотивни депо болхлой.

Мухь дІа-юха кхахьара ах шера план 105 процент кхоачашъьял цар. Укх шера пхе бетта беза мухь тІаболча 1414 поездаца 1 миллион 500 эзар тонн мухь дІабихьаб, планал совгІа 1000 тонн гаргга доагам а кхолдьд.

Хьинаре къахьегаш ба слесараш Я. Игнатов, Н. Волчатников, С. Чалый, машинисташ С. Боков, А. Приоров, В. Айрапетов, иштта кхыбараш.

Г. АНОХОВ.

Кагирхоша лерхІ

Дика хьаллальцад Московски комсомольцаша дІадоладаь гІулакх Грознерча производственно-товарни контора №№ 7—8 йолча цеха комсомольцаша.

Езача парте съезда сийна шоашкара совгІат дала лаьрхІад контора хІара комсомольцо.

Электросварщика говзал Іомае а ший балха говзал цхьа разряд лакхъе а дош деннад № 8 йолча цеха электромонтера В. Котлярова.

Электромонтера Кащеева лаьрхІад электрооборудуване еш йола ремонт брак йоацаши, дикеи е а балха юкъе шиъ рационализаторски предложени йоалае а.

Сийлен декхараш тІанийцад электромонтера Титовске, оператора помощника Гудумовас, иштта кхыбараша а.

Шеко яц шоаш денна дош цар кхоачашдергхилар.

И. МАЙОРОВ.

Хьокхаме къахьегарах

ССКП XXII-ча съезда сийна шерра социалистически яхь а йоаржаль къахьегаш ба «Сунженефть» НПУ Карабулакски бурув деттача контора болхлой.

Шу доладеннача хана денз ах шера планах 22350 метр тоха дезача, 25027 метр бурув техад цар.

Яхь лелаеришта юкъе хьалхара моттиг лелаю А. Ф. Панерилов бригадир волча коммунистически къахьегама бригада коллективо. Июнь бетта планах 1000 метр бурув тоха езача 1260 метр техад.

ТІехдика къахьегаш я А. К. Печенов керте латта бригада а.

Карабулакски контора коллектива юкъе хІара ялхлагІа болхло рационализатор ва. Шу доладеннача хана денз бІаьннел совгІа предложени еннай цар, вешта аьлча, цар шера тІаийцача декхарел шозза дукхагІа хул из.

Халкъа боахама карагІдаьннарий Выставка комитето шоллагІча степена диплом еннай контора, цул совгІа Карабулакски бурув деттача контора директора А. Куксовна йоккха дото медаль а еннай. ЗІамига бронзови медаль еннай контора воккхагІа волча инженера Н. Г. Кулявцевна, бурув деттача мастера М. В. Мальцевна, слесара А. А. Боголевна.

А. БАКАЛЮК.

Слесараша дош деннад

Производственни нормаш тІехкхоачашъеш хьайоагІа Старогрознефть» строительно-монтажни управлене слесарий-монтажникий звено коллектив. Цу звено звеньевой ва коммунист Б. А. Солонченко.

ХІанз звено членаш Хаян-Корт яхача участке керда йиллача мехкадьтта участкаи № 93 йолча участка нефтепаркаи юкъе юллаш латтача нефтепровода монтаж еш боалк. Итт километр йІаьха хургьа нефтепровод. ССКП XXII-ча съезда сийна ханал 6 ди хьалхагІа из яь йистеьккха дош деннад монтажникаша.

Шоаш денна дош кхоачашдара дика къахьегаш ба слесараш М. Попов, И. Сигаев, электросварщик Е. Горохов, сварщик В. Панченко, иштта кхыбараш а.

Доккха тІо ду монтажникашта трактористаша а. Дика къахьегарца белгалбаьннаб Л. Мавродий, В. Шнарага, Царех хІаране хІара сменах йола норма 110—130 процент кхоачашъю.

А. ТИЩЕНКО.

Беррига низ ка бола ялаташ чуэцара тІабахийта

Сихбенна семилетка кхоалагІча шера ялаташ чуэцаш боахк республикера юрта боахама къахьегамхой. Беррига ахархошта хІанз дагалаттар цаІ да—лоащача хана цІендаь ялаташ чуэцилгеи паччахьалкхенга ялаташ дохкара план кхоачашъелгеи.

Ялаташ кийчдара план ханал хьалха кхоачашъяра хьакъехьа вІаштІехха-тІехьа рапорташ телаш я вай республикера районаш. ДикагІа бола механизатораш Сийлен доска тІа боах.

Ялаташ чуэцара болх дика лел МагІалбика районерча «Кавказ» яхача колхозе. Механизатораш гурахьа бийна мукх, 698 гектара тІара чуийца а паччахьалкхенна из дІабалара план кхоачашъьа а баьннаб. 2,5 эзар гектара тІа дІадийнача кІих 1380 гектара тІара дар хьекха а аьрда а яьннай колхоз. Кхоачамболлаш ялат чуэца техника а из заготпункте дІакхаьа автомашинаш а я цига. Цхьаккха минут ца йоаеш кхаьегаш ба механизатораши шофераши.

Ханал хьалха ялаташ чуийца дахар а паччахьалкхенна уж дІадалара план кхоачашъяр а духьа социалистически яхье баьннача механизатораша къаьстта чоагІа къахьег укх деношка. Балха хьокхамаш дикагІа да ше лелаеча комбайнаца хІанзале а 300 гектар ялат чуийцача комбайнера Ф. Козловске, ши жатка вІашагІа а йийза хІара денна 55—60 гектар ка бола ялаташ хьокхача В. Бахчинова, дуккхача кхычар.

Ялаташ чуэцара балха юкъе кхоачамбоацараш а да цу колхозе. Ялаташ арда йиш йолаш кхоза ха этта йоллашехьа а 24 агрегатах 22 сеца лаьттар 4 июле делкъел тІехьагІа дензи 5 июле бІарччача дийнахьеи. Из бахьан долаш ханнахьа чу ца эцаш дисар 300 совгІа гектара тІара чуэца йиш йола кІа. Цхьайолча агрегаташа юхкаш сов лоха ягІийташ хьокх кІа, цудухьа канаш лаьтта дегІала а ухаш хьалъэца йиш йоацаш дукха дов ялат.

Кхы а ледарах лел ялат чуэцара тІулакх «Ингушский» совхозе. 20 ди дІадаьннад совхоз ялат чуэца йолаенна, цхьабакъда цу юкъа даьр лоадама хІама дац. Ка болча ялатий ах миллион гаргга лунт паччахьалкхенна укх шера дІаяла езаш я совхоз, хІаьта дІаеннаг яц еррига а 365 тонн мара. Болх во вІаштІехьбаккхар да цун керттера бахьан. Совхоза доалахьарча техникаш ах мара болх беш яц. Лоадамбоацаш йола оатхал каг ма яллинге а трактораши комбайнаши централни ремонтни мастерскеш йолча лехк отделений управляющеша, хІара отделене цу тІулакха лаьрхІа енна техничкаши къаьстта оттабаь механикаши боллашехьа а.

Ши смена вІашагІйоллал механизатораш бий яха къамаьл юкъедьанна ча хана совхоза кулгалхоша, механизаторашшортта болаш ба йоахар, цхьабакъда, хІанз, ши смена вІашагІйолла еза ха кхаьчача хана, шин сменах меттел цхьан сменах а болх бе механизатораш хиланзар совхозе. ХІанз, ка бола ялаташ чуийца далларца чах аргІаш де а, шозлагІа дІаювча хІамашта лаьтта аха а, доакъараш кийчде а дезача эггара саготагІа йолча хана, саккхийнад совхоза кулгалхой шоашта трактористаш тоъаш ца хиларах.

ХІанз кхы ха ца йоаеш балха юкъеяккха еза еррига техника, вай республикерча дуккхача боахамаша санна шин сменах бергоаш вІаштІехьбаккха беза болх. Кхы мелдола балхаш юкъах а ца дуташ чуэца деза ялаташ — из да совхоза кулгалхой керттера дехкар.

Б. БУЗУРТАНОВ,
тха корр.

РОСТОВСКИ ОБЛАСТЬ. Мехка къулбехьен районашка ялаташ чуэцаш болча юрта боахама къахьегамхошкара эстафета хьаийцай Дона механизаторааша. Азовски районе массанел а хьалхагІа техника кхашка йигай «Ленинское знамя» яхача юртбоахама артела йиъагІча комплексни бригадо. ХьалххагІе а дьча доархІамех хІара гектара тІара 35—38 центнер гурахьа бийнача мукха йоакхаргья бригаде.

СУРТА ТІА: «Ленинское знамя» яхача колхоза 4-ча бригада кхашка касарах Іо а буллаш комбайнашца хьокхаш латта мукх. Хьалхашкахьа бригадир И. Т. Кононенко

В. ТУРБИНА суръ.
ТАСС фотохроника.

СИЙЛЕН ДОСКА

ССКП Ачхой-Мартановски райкомои райисполкомои Республикански Сийлен доска тІа боах дикагІа бола комбайнераш:

«Самашкинский» совхоз

Дадаев А. — балха 9 дийнахь 256 гектара тІара ялат чуийцад, 3393 центнер ялат аьрдад.

Магомадов М. — балха 9 дийнахь 203 гектара тІара ялат чуийцад, 2869 центнер ялат аьрдад.

Хасиев А. — балха 9 дийнахь 189 гектара тІара ялат чуийцад, 2850 центнер ялат аьрдад.

Дотмурзаев Б. — балха 7 дийнахь 119 гектара тІара ялат чуийцад, 1312 центнер ялат аьрдад.

«Лермонтовский» совхоз

Ковалев Н. — балха 8 дийнахь 119 гектара тІара ялат чуийцад.
Эзирханов М. — балха 9 дийнахь 114 гектара тІара ялат чуийцад.

Советски Социалистически Республикай Союзаи Корейски Халкъа-Демократически Республикаиеи юкъерча доттагІленах, барт-цхьоагІонах, вІаши новкъостал дарах дола

ДОГОВОР

Советски Социалистически Республикай Союза Лаккхеьарча Совета Президиумои Корейски Халкъа-Демократически Республика халкъа Лаккхеьарча собране Президиумои,

социалистически интернационализма принципий лардаш тІара Советски Союзаи Корейски Халкъа-Демократически Республиканеи юкъера доттагІлен тІулаккхаш дегІадоаладе а чІоагІде а дага йолаш,

ВІашагІкхийттача Къамий Организаце де лерхІарашкеи принципашкеи хьежжа Гаьнарча Малхбоале а дерригача дунен тІа а машари кхерамзлеи хьаллаца а чІоагІъе а лерхІаш,

нагахь санна договор деча оагІонех цхьаннеца моллагІча а паччахьалкхено е паччахьалкхений группо тІом хьоабойя, цхьанне шоллагІчоа новкъостал дергдолаш, хьаллоацаргйолаш йизза чІоагІо еш,

Советски Союзаи Корейски Халкъа-Демократически Республиканеи юкъера доттагІал чІоагІдаро, лоалахой дика тІулакхаши барт-цхьоагІои хиларо шинна а паччахьалкхен халкъий вахара хьашташта дезаши дІахо а уж экономически культурнии хьакъехьа дегІаяра эггара дикагІча тайпара новкъостал деши хиларах тешаш,

соцам баьб е договор оттаде а акхарех шоай уполномоченнеш бе а: Советски Социалистически Республикай Союза Лаккхеьарча Совета Президиум — СССР-а Министрий Совета Председатель Никита Сергеевич Хрущев;

Корейски Халкъа-Демократически Республика халкъа Лаккхеьарча собране Президиум — КНДР-а Министрий Кабинета Председатель Ким Ир Сен.

ЙоагІгІача формаха йиззача порядкахи кораяь, шоай полномочеш вІаши йовзийтачул тІехьагІа, шаккхе полномочни викал раьза хилар ух лохерчоа:

Статья 1.

Договор оттадеча оагІонаша йоах, шоаш тІехьа тІайоагІача хана а дакъа лоацаргда Гаьнарча Малхбоале а дерригача дунен тІа а машари кхерамзлеи Іалашъе лерхІаш дунен халкъаша мел леладеча дерригача тІулахкашта юкъе, уж доккхий декхараш кхоачашдара тІулакха юкъе шоашкара доагІа дакъа а лоацаргда.

Нагахь санна договор деча оагІонех цхьаннеца моллагІча паччахьалкхено е паччахьалкхений коалице тІом хьоабойя, цу тайпара из тІема хьал тІа отте, договор деча вокх оагІоно ший кара мел йолча средствашца тІема а вешта а новкъостал дергда.

Статья 2.

Договор деча оагІонех хІаране шийна декхар тІаэц договор деча оагІонех цхьаннена духьал йолча коалицешца цхьаккха тайпа барт ца бе, хІаьта иштта цунна духьал даьхача тІулакхашта е мероприятешта юкъе дакъа ца лаца.

Статья 3.

Машар а еррига юкъара кхерамзле а чІоагІъяра новкъостал дара уйланца хьалхле а лелаеш, шинна а паччахьалкхен хьашташта доагІача, дунен халкъий лоархІам болча дерригача дешай хьакъехьа договор деш дола оагІонаш вІаши дагаювргья.

Статья 4.

Барт беш йолча шинна а оагІоно декхар тІаэц доттагІали нийсхон принципашка хьежжа барт-цхьоагІои йолаш а, хІаьта иштта паччахьалкхен суверинитета территори бІарча хилара, вІаши чурча тІулакхашта юкъе ца тІертара, вІаши сий деш а Советски Социалистически Республикай Союзаи Корейски Халкъа-Демократически Республиканеи юкъера экономически культурнии бувзамаш дегІакхувла а чІоагІде а, вІаши тарлуш дола новкъостал де а экономикаи культураи даькъе хила еззаш йола барт-цхьоагІо лелае а.

Статья 5.

Барт беш йолча шинна а оагІоно декхар тІаэц доттагІали нийсхон демократически ларда тІа де дезаш хилар а цу тайпара яь решени корейски халкъа къаман хьашташта махеттареи Гаьнарча Малхбоале машар хьаллоаттабара тІулакха эшшача тайпареи хилар а.

Статья 6.

Городе Пхеньяне ратификационни грамоташ дІа-юха ийцача дийнахьа денз чІоагІлу договор.

Итт шера лоархІаш хургда договор. Нагахьа санна барт беш йолча оагІонех цхьанне ха чакхъяла цхьа шу эшаш ший договора денонсаци е безам хилар хьа ца оале, кхы а дІахорча 5 шера лоархІаш а цу бокъонга хьежжа кхы а дІахо пролонгаци еш а хургда из.

Оттадаьд г. Москве 1961 шера 6 июле шин экземплярах хІарадар эрсийи корейскии меттала, хІаьта шаккхе а текст цхьаттарра низ болаш а я.

Советски Социалистически Республикай Союза Лаккхеьарча Совета Президиумо викал варах

Н. ХРУЩЕВ.

Корейски Халкъа-Демократически Республика халкъа Лаккхеьарча собране Президиумо викал варах

КИМ ИР СЕН.

СССР-а оборона Министра ПРИКАЗ

1961 шера 9 июль **№ 158** **г. Москва.**

Новкъостий летчикаши штурманаши, инженераши техникаши, фецара стрелокаши радисташи, авиационни механикаши мотористаши, граждански фецарча флотеи авиационни промышленностеи болхлой, Армена, Авиацена, Флота Шоай лоІаме новкъостал деча Общества спортсменаш!

Новкъостий салтийи матросаши, сержанташи старшинаши!

Новкъостий эпсараш, инараллаш, адмиралаш!

Тахан советски халкъои цун ТІема Низашеи дезду СССР-а Фецарча Флота Ди.

Вай Даькъено ер деза ди белгалдоаккхаш партеи халкъеи вахара чухь кулача Іалаьмате дикача хІамано—хургйолча ССКП XXII-ча съездо политически кхетам чоагІа лакхбаьча хьале. Советски Союза къахьегамхоша шоаш кхо ца беш къовсам лоаттабу семилетка кхоалагІча хана ханал хьалха кхоачашъяра, парте Централни Комитета январски Пленума дІахо а юрта боахам дегІабоалабарах яь решенеш кхоачашъяра тІехьа.

Коммунистически парте хьалхле а лелаеш, дерригача адамий сийрдача кхоанена—коммунизмата бода никъ буллача вай халкъо социалистически экономика, Іилма, техника чоагІа дегІаяра ларда тІа кхы а керда толамаш даьхад фецара флот дегІайоалаеш, доккхий хІамаш карагІдаьнад космос караерзаеш. Эггара хьалха советски гражданин, СССР-а летчик- космонавт Ю. А. Гагарин космически аренашка урагІварца вай сий долча Даькъено Лаьттан историе чухь хьайийлар керда зама.

Коммунизм хьалъяра ялаташ кхоачаш а еш, Советски правительства халданза дІахьу тайп-тайпара общественни строй йола паччахьалкхенаш машаре яхара политика, мамогга дунен халкъаша юкъера кхоккам мелбе гІерт, жердача тІема кхерам дІабаккха а халкъашта юкъе чІоагІа машари доттагІали оттаде а гІерт. Цу хана чухь монополей хьашташ кхоачашдеча империалистически агрессивни низаша хьаьрдаьнна дІахо а тІема кийчонаш ю, дунен халкъашта юкъера кхоккам ирбе гІерт.

Цу хьалашка авиацена юкъе мел барий, Советски Армеи Форда — ТІема Флотеи берригача тІемахой а санна декхар да тІема техника тІагІертта чІоагІа Іомаяр, тІема говзал шаьръеш лакхъяр, тІема дисциплина чІоагІъяр, доакъошка цхьоагІо а порядок а хилийтар, фийлал лакхъяр, тІема бокъонца кийча хилар.

Ловца а боаккх аз шоана, даькъала а дувц аз шо дерригача халкъа цІейца—СССР-а Фецарча Флота Денца.

Авиацена, ТІема Низашта, граждански флота юкъе мел бараш, авиационни промышленноста болхлой, конструкторааш, беррига болхлой, ДОСААФ-а членаш тІема говзали политически кхетами лакхбеш, авиационни Іилмеи техникеи дегІайоалаеш, космос тохкаш дІахо а толамаш даьха, керда авиационни рекордаш яьха ССКП XXII-ча исторически съезда накъ бахар лов сона.

СССР-а Фецарча Флота Ди белгалдоаккхаш аз **приказ лу:**

Тахан, 1961 шера 9 июле вай Даьхен столице — Москвеи союзни республикай столицашкеи залпах ткъозза йоккхий топаш тохарца салют дала.

Даькъала хилда сийлахь-доккха советски халкъи цун сий дола Фецара Флоти!

Даькъала хилда Советски Союза паччахьалкхен хьашташ кхерамах фийла лорадеш латта Советски ТІема Низам!

Сийле хийла еррига коталонаш яха вай дог ураувтадечеи уж йоахилга вІаштІехьдоаккхачеи Советски Союза Коммунистически парте!

СССР-а оборона Министр, Советски Союза Маршал
Р. МАЛИНОВСКИЙ.

Отчетно-хоржама партийни собранешка

Корта болаш къамаьлаш дар даьраш

Наьсарен района юрта боахамерчеи промышленни объекташкарчеи къахьегамхоша шоай дерриг низаш оарцагIдаьхад ужк деношка ССКП XXII-ча съезда дикаIа къахьегама совгIаташца накъа бахар духьа шоаш тIаийца социалистически декхараш кхоачашдара. Хьалхарча юхьиге латтараш коммунисташ ба укхаза. Юххьанцарча партийни организаце балхацара кхоачамбоацараш гучадоахаш а отчет луча хана цар баь болх тохкаш а отчетно-хоржамий партийни собранеш хиннай итт совгIача партийни организацешка.

№ 11 йолча гIишлой-монтажни управленеи районе хьалъеш латтача электроинструментий заводеи юххьанцарча партийни организаце собрани хилар ужк деношка.

Партийни собране дийцар партеи правительствои дьа соцамаш кхоачашдара, боахама, хьадеча балхашка дIабода мах лохбара, автотранспортах пайда дикагIа эцара, балхаш тоадара дешаш.

Отчетни хана чухь партийни организаце баь болх ше бувцаш докладчика нов. Чапанова белгалдаьккхар, кадраш Iомаеш а партийни организаци шеръеш а дукха гIулакхаш дьа хилар.—Вайцига хьалъеш латтача объекташка къахьегаш дуккагIа бараш нохчгIалгIай къамах бола нах ба,—эьлар цо.—Юххьанца завод хьалъеча балха баьхкача болх Iомабеш Iар Гойгов Асхьаб, Тумгоев Исраил, Чемурзиев Назир, кхыбараш. Хlанз дика специалисташ хиннаб царех. Масала, Гойгов Асхьаба хIара бетта план тIехкхоачашъеча хьалха латтача бригада бригадир ва. Штукатура говзал а Iомаяь хIанз дика къахьегаш ба 40 совгIа йоIи эIамсаги.

ГIишлош еш боахкача кхалнаха дешар хьехаш Iалаьмате бокхха болх баьб комсомолка-табельщица Рыбошапка Верас. 30 гаргга кхалсаг я хIанз деша а язде а ховш. Царех я Бокова Мовлатхан, Куштова Мади, Хамхоева Аьсет, Цечоева Лоли, дуккха кхыбараш а. Завода кулгалхошца цхьана чIоагIа болх баьб партийни организаце деша бахийта нах хоржаш. Ростовски электроинструментални заводе тайп-тайпара говзалаш Iомаю дешар дешаш 60 саг ва хIанз, июль бетта 30 саг деша вода Ленинграде.

Секретара докладаца белгалдора, генеральни подрядах пхе бетта йола план 87,5 процент мара кхоачаш ца еш йиса бахьанаш, гIишлош ечз кагирхошта юкъера болх вIаштIехьбаккхарца а производства чурча кхоачамех пайда эцарца а дола кхоачамбоацараш.

Ший низаца 94,5 процент мара план кхоачашъяьяц СМУ-11.

Пренех къамаьл даьча коммуниста нов. Арсамакова белгалдир, кхоачамболлаш гIишлой материалаш ца хилари специалисташ чIоагIа эшаш хилари. Къаьстта чIоагIа теркам тIабахийтар къамаьлаш даьраша геодизически инструменташ ца тоъар бахьан долаш хулача брака.

Снабжене начальник волча нов. Джамбулатова аьлар, партийни организаце йоагIача тайпара терко яьяц партийно-массови балхеи социалистически яхь дика чакхъяккхареи, шоашта тIадехка партийни гIулакхаш кхоачашдаьдац цхьаболча коммунисташа. Масала, маркхал кегабеча машина тIахьажа оттаваь хинна парторганизаце секретара заместитель нов. Щербаков цIаккха а гучаваьннавац ший участке.

Пренех къамаьл даьча кхерамзлен техника-инженера нов. Даскиевеи СМУ-11 кадрай инженера нов. Каплиевеи дийцар болхлой балха дIайбара гIулакх лер тIа дакхканза дарг ца хилар. Прорабаша озабезамаш а деш, шоай хьаштдараш хьайбу балха, шоай аргIага кхежжа ца а йибеш.

Шоаш къамаьлаш деш СМУ-11 начальника нов. Еременкос, коммунисташа нн. Оздоева, Муртазалиева, Маринина, кхычар белгалдаьккхар къахьегама дисциплIйна тоаяра болх эсала лелаш хилар а шоашта тIадилла гIулакх коммуниста партийни бехктокхам а лоархIаш чакхдоаккхаш ца хилар а, и. кх. дIахо а.

Хlаьта а, ала дезаш да, № 11 йолча СМУ-и электроинстру-

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

Гув беш силос йоллар

Хьайбай боахам дIахо а лакхбеча керттера лоархIам болаш да доакъарий база чIоатIъяр. Из докхха декхар кхоачашдеча кертера моттиг лоац силосо.

Доахан дIа ца лехкаш цIагIа дисача хана кхоачам хиллал кийчъяь ца Iеш, аьхки уж дIалехкача, дажача хана а тIехьа йилла гIургйолаш дика силос кийчйича хьайбашкара боала пайда чIоагIа лакхлургба.

Хlанз Iалаьмате дукха моша доакъар кийчдеча хана боккха лоархIам болаш да силос йоллара болхи техникеи вIаштIехьъяккхар. Силос йоллача колхозашеи совхозашеи лерхI силос дика йоллеи цунга дIабода мах лохбеи.

Ужк тIехкхьарча кхаь-диъ шера лаьттан тIехьанахьа силос йоллилга шерра даьржад. Мехка дукккача районашка а, хIаьта иштта вай республике а из способ дика йолга гучадаьннад, къаьстта силосага дIабода мах лохбарг хьакъехьа.

Цхьабакъда лаьттан тIа силос йоллаш йистошкара из тоIае йиш йоацаш хIама отт. Из бахьан долаш силоса юкъе фо чу а дахий, силос йоахлу, талх, цун овсарле лохлу, дукха дIакъаст. Иштта хIама хилар 1959 шера Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхоза шоллагIча отделене чан шин аргIана юкъе еллача силоса. Силос талхаргйоацаш мехка дикагIча колхозийи совхозийи методах кердача тайпара, гув беш силос йолла лаьрхIар «Самашкинский» совхоза кулгалхошеи специалисташеи. АргIа деш йIаьхха а ца йоллаш, гув беш силос йолларах латт из способ.

Цу тайпара 1960 шера 1900 тонн силос еллар цу совхозо. Силос дика а хилар, мегаргйоацаш дIакъастар 5 процентал кIезигагIа а хилар. Силос иштта йоллар толашагIа хилар дувцилге яц.

Цу тайпара силос еллай «Грозненский» совхозе, Урус-Мартановски района «Красноармейский» совхозе, республика дукккача кхыча боахамашка а.

Гув беш силос йоллара керда способ оттаяьй Краснодарски юрта боахама зональни Iилма-тохкама институто, дукккача боахамий производственни кхьалашка техка а я из. Иштта еллача силос эгтара дикагIа хул, цунца деча балхашта дуккагIа механизаци юлу, кулгашца къа кIезигагIа хьет, доакъарга дIадодар лоархIам боллаш лох а лу.

Гув беш силос еллача 100 килограммах 26-нега кхоачаш доакъара единицаш кхул, хIаьта кхыча тайпара еллачох 20—23 доакъара единица мара ялац.

Гув беш силос еллача кIоага чуи лаьттан тIеи еллача силосах къастачул кIезигагIа дIакъаст мегаргйоаца силос. ЗIамга гув беш еллачох (300—500 тонн) 6—9 проценти боккха гув беш еллачох 5 процент гарггеи мара къастац, хIаьта вешта силос йоллаш хилча 20—22 процент къаст.

МИШТА ЙОЛЛ ГУВ БЕШ СИЛОС?

Гув беш йоллача силоса юкъера кертерадар да гусенични трактораша из чIоагIа тоIае йиш хилар. Силоса аьта моша доакъар гув беш Io а оттадийя, цу тIа гусенични трактор йоаккх. Из Io мел таIача хана трактор лелаю цу тIа. Кхы цхьаькха атта хIама а доал иштта силос йоллаш хилча: аргIаш датIа моттиг а е лаьрххIа кIамах яь кийчо а езац из деш хилча.

Гув беш силос йоллаш хилча боккха лоархIам болаш да из йолларгйола моттиг кийчъяр. Силос латтача массе а оагIорахьара тIаваха йиш хургйолаш айенна моттиг къоастаю цунна. Силос йолла еза фермана юххе, е кхай тIа. Силос йоллара кийчо еш силоса гув хургболча го белгалбаккха беза, силос тIахургйолча лаьттан тIехе кийчъе еза, гув хургболча гома тIа хьоккхий догIа деза.

Гон радиус йолларгйолча силоса дукхалга хьежжа йоккха хул.

КIийлен радиусий дIоахала, гувна бухьа, цун лаккхала боарамаш увттадара ужк цифрех пайда эца мегаргба:

Йоллача силоса юкъара дозал тоннашца	Гувна боккхал кубометрашца	Гувна радиуса дIоахал метрашца		Гувна хила йиш йола лакхал метрашца
		тIехен тIа	лакхе	
200	350	9	1,8	3,5
360	650	11	2,2	4,5
550	1000	13	2,6	5,0
930	1700	15	3,0	6,0
1100	2000	16	3,2	6,25
1250	2300	17	3,4	6,5
1540	2800	18	3,6	7,0
1870	3400	19	3,8	7,5
2200	4000	20	4,0	8,0

Силос йолларгйолча тон тIара буц дIайоажкх, цу тIа дукха доаца ча дул, тIаккха цу тIа хий тох, цул тIехьагIа хий чудолча шаьрача педашца тоIаю из моттиг. Силос йоллача моттига тIаваха аттагIа хургйолаш силос йолла го 2 метр шерагIа, совлен бича бакъахьа хургба.

Силос механизированни тоIаеш гувна юккъера юкъ къоастае езаш нийслу дуккагIча даькъе. Силос йолларгйолча гома гаьна 15-и 20-и метр йолаш шишша хьокха богI. Царга а хьежаш, силоса гувна тIа латтачоа аттагIа корайоагIа гувна юкъ.

СИЛОСА ГУВНА ТIА ТРАКТОРАША БУ БОЛХ

Силос тоIае къоастаю «ДТ-54» яха е «С-80» яха гусенични трактор. Натахь санна сменах 150—200 тонн мара силоса доакъар тIа ца дахье, из тоIаде цхьа трактор къоастаю, 200 тоннал дукхагIа дахье, ши трактор къоастаю, хIана аьлча цхьаннега тоIалургьяц иштта йола силос. Силос тоIаеча хана хьалхашкара а тIехьашкара а скоросташ болх беши трактор ше хадланза болх беши хила еза. Из ца дойя, силос дика хила йиш яц, талха а мег. Хьалхашкареи тIехьашкареи скоросташ болх беш хул трактор юха ца хьувзае.

Нагахь санна цхьан сменах 100 тоннал дукхагIа силос ца йолле, тIаккха силоса доакъар дахьаш ена автомашинаш силос тоIаеш йоаллача тракторца гув тIа хьалтIа йоах.

ГУВ БЕШ СИЛОС ЙОЛЛАРА ПОРЯДОК

Силос йолла дIайолаю силос йоллача гона юкъера. Силоса доакъар машинаш тIара Iодоассаду, хьалхарча машино доассадьчоа юхье тIехьа тIайоагIачо а доссадеш, айхха хургдолаш.

Доакъара хьалхара тIоа къаьстта чIоагIа тоIабу. ШоллагIеи цунна тIехьа тIадоагIеи тIоанаш гонагара доладийя, йовкъа тIахьу.

Шоаш Iойоассалуш йола автомашинаш трактории тележкаши хьалхара биъ мугIа баллалца тракторо шорттига силоса тIа гIолла дIа а кхувлаш, йоассайича бакъахьа я. Иштта Iойоассайича тIоа биткъа а хургба, силоса доакъар кулгашца дIаюха кхувса ца дезаш аттагIа а хургда.

Гув лакхбелча доакъар дахьаш тIаехка автомашинаш кхыча тайпара Iойоассаю. Автомашин гувна юхье хьатIа а йоалайийя, гувна оагIона дIатIа йоассаю. Из дича кулгашца къахьега ца дезаш аттача боал болх, иштта го баькхха машинаш Iойоассаеш хилча, доакъар цхьатарра тIакхоач гувна. Iоадоассадеча доакъара цхьадола дакъа лаьтта, лохе дус, цунца гув шерлу. Цудухьа 15 а кхы дукхагIа а метр радиус йолча гувна хьалхара биъ тIоа 13 метр радиус йолаш булл. Царна тIаэша метраш хьахул гувна боса тIа доакъар Iодоассадеш лаьтта юхе дусачох шер а хан трактор лелаю цу тIа. Кхы луш. Иштта доакъар Iодоассадеш баьча гувна босе 30 градусал тIех йоацаш хул.

Силос ца хаддаш, хIара денна йолла еза, гув баь баллалца. Юкъе юкъ еллача, силоса тIера тIоа талха тарлургда, телха силос гувна юкъе тIоргья.

СИЛОСА ГУВНА ДУ ГIУЛАКХ

Гув баь баьнначул тIехьагIа гусеничнн тракторашца 2—3 дийнахь тоIаю силос, цу тIера тIоа теттара кагий атталца. Цул тIехьагIа гувна гоннахьа харш доаккх, йоачан хинна доагIача хиво силоса зе дергдоацаш.

Гув беш елла силос Iай шийлача хана талхац, цхьабакъда, дукха йоачаш хилча хий чудала тарлургда, цунах силос талха мег. Цудухьа йоачаш дукха хулача районашка силоса гув чаца дIакъайлача бакъахьа ба. Из дIакъовла беза гувна керте 2—3 метри оагIонашка 0,4—1,2 метри сома чан тIоа а беш. Цу гIулакхо гувна оагIонаш ирду, тIаккха йоачан хинна хий аттагIа лохе доал, кIезигагIа тIадус. Силос елла бутт баьнначул тIехьагIа мара гувна ча тIатоха йиш яц. Цу хана метр лакха берд баргболаш гувна гоннахьара силос хьахоадаю. Из силос эгтара хьалха доахана дIалу.

Йоачаш кIезига хулача районашка силос чаца ца къайлача а мегаргья.

СИЛОСА УЧЕТИ ЦУНАХ ПАЙДА ЭЦАРИ

Силос елла 1,5 бутт баьнначул тIехьагIа, силос бокъонца Iотеа яьлча мара лархIац силос мел я. Гув масса кубически метр ба а хайя, тIаккха юккъера лаьрхIача цхьан кубометро мел оз хьож, цох хьажкIаш доазал гувна кубометраштa эц. Цунах ховргда силос мел я.

Моша хьажкIаш юкъейолча хьажкIий силоса цхьан кубометрах 0,75—0,80 тонн хул, моша хьажкIаш йоацаш мошача гIадамий силоса цхьан кубометрах 0,6—0,7 тонни кхьачача хьажкIий гIадамех — 0,5 — 0,55 тонни хул, нагахь санна уж гIадамаш 60 процент тIаьда хуле.

Гув беш елла силос доахан тIа а хийца, яийта мегаргья, берригача гувна е цхьан даькъа доахана коташ тIабетташ силос йоаергйоацаш карт а яь.

Силос гувна тIара транспортаца дIаккхьа еза, силос якхха йолаяьча цхьан моттигера дIакхьа еза из.

Гув беш йолла силос эгтара пайдане, йоллаш а дIахьош а аттагIа, массе оагIорахьара тIава йиш йола силос я.

М. ИНАРКИЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства Iилма отдела начальник.

Кхетама болх дика лелабеш хилча

Семилетка кхоалагIча шера декхараш кхоачашдара тIа-тIа а наха юкъера политически болх тоабе беза, хIаьта боахама гIулаккхашца бувзам болаш а лелабе беза из.

Тха района партийни организацеша бахача наха юкъе дукха политически болх баьб ужк шера. ССКП райкома пропагандаи агитацеи отдело партийни просвещене сетерча дешара шу чакхдаьнначул тIехьагIа ахканарча хана лаьрхIа ешаргйолча лекцей план оттаяьй. Цу плана юкъе йоагIа тайптайпарча темах йола лекцеш. Из план кхоачашъеш дукха лекцеш еш районерча лекторааша, партийни болхлоша, активиста.

Из болх къаьстта дика лелабу лектора, Веденски РТС керттерча инженера нов. Алиева. Кхашка боаккача къахьегамхошта яь беседаш йоацаш 14-нел совгIа лекци йийшай цо. Дика лелабу Эрсеной юртарча лектора-пропагандиста С. Мальсагова шийна тIабилла лекционни болх. Хlанзале тайп-тайпарча темах дукха пайда баргбола лекцеш йийшай цо.

Иштта дика лелабу лекторски болх Элистанерча, Хаттунерча, Мехкеты яхача, иштта кхыйолча юрташкарча лекторски группаша.

Наха юкъера кхетама болх дика лелабу тха агитатораша а. Ерригача районе вIашагIъехка 26 агитколлектив я, цар чувоагIаш 350 агитатор а волаш. Царна юкъе агитаторий болх къаьстта дика лелабу Веденски райпромкомбинатерча нов. Магомаев керте латтача агитколлективе. Боахама балхаца чIоагIа бувзам а болаш лелабу цига наха юкъера политико-массови болх. Цу агитколлективаца дика из болх лелабарца белгалбаьнна ба агитатораш нн. Абазатов, Хадашев, Маев, Магомадова, Лапаева, Кадыова, иштта кхыбараш а. Цул совгIа сменни заданеш массайолча хана 130—150 процент кхоачаш а ю цар.

Дукха ба тха районерча агитколлектива юкъе вайнаьха кхалнах а. Царех ба А. Гулуева, М. Дончаева, Р. Мальсагова, З. Сидиева. Цар массанеша шо-шоаш балхаш цеча участкашка производственни план кхоачаш а еш агитационно-массовии политико-кхетамеи балха темаех йола лекцеш еш, беседаш ю. Балха боаккача къахьегамхошта хьалхашка статта цоккхий социалистически декхараш кхоачашдара наькъаш дIадовзийт, дикагIбарий опыт ювц, къахьегама листокаш арахец, иштта кхы а дукха хьехамаш ду.

Общественни, производственни балха юстара бувларашца, тунеядцашца, наьха хьакъ даа гIертарашца, лодырашца, иштта кхыболча нахаца къовсам лоаттабара арадаькхкача Указо чIоагIа новкъостал даьд. Из Указ юрташка бахача наха тха агитатораша дIадовзийтачул тIехьагIа дукха нах арабаьнна6 кхашка, фермашка, иштта кхыйолча моттигашка болх бе.

Иштта Агишбатой яхача юртара вIалла болх ца беш хинна Д. Тепсуркаев шийга из гIулакх дIахо цу тайпара кхы хила йиш йоацилга дIахайтача хьажкIашта оасар це араваьлар. Ужжамо масалаш дукхха а доаладе йиш я тха районе.

Ужк шера хьалха дIаихача шершкарчул дуккагIа нах хьажкIашта оасар деча а лаьтта цамцадоаккхача а арабувл районе партийни организацеша массово-политически болх дика лелабар бахьан долаш.

М. ЕСАУЛЕНКО,
ССКП Веденски райкома партийни кабинета заведующи.

Ялаташ дика чуэц МагIалбика района «Ингушский» совхоза 3-ча отделенерча комбайнера М. Даурбекова. «С-6» яхача комбайнаца хIара сменах йола норма 130—140 процент кхоачашъю цо.

СУРТА ТIА: комбайнер М. Даурбеков кIа хьокхаш воалл.

И. ПЛИЕВА сурт.

Монгольски Халкъа Республика 40 шу дизарга

СИЙ ДОЛА 40 ШУ

Монгольски Халкъа Республике хьатIакхоачаш латтатIехьагIа. Мехка хьахилар промышленноста керда доакъош, машиннаькъеи фецареи транспорт, чIоагIа дегIадера Iилмеи культуреи. Масала, бIарччача 1940 шера еш хиннар миссел продукци хьайора МНР промышленносто 1960 шера хIара ши бутт массаза боал. Дукха хIама ца эшаш деррига а аратски боахамаш юртбоахама кооперативаш а яь, вIашагIтехад. Просвещене даькъе эзар сага юкъера деша багIача наьха дуккхаза диллача МНР шийла тIехьабитаб Итали санна бола капиталистически мохк. Ше дегIаухаш кердача хана чу — социалистически общество хьалъяь йоолача хана чу яьннача МНР-ах хIанз аграрно-промышленни паччахьалкхе хиннай.

Халкъа Монголи 40 шера коталонашца дегIаухаш хьаяр — капиталистически боацача наькъаца дегIааха йиш я яха ленински хьехам котбалар да.

Монгольски Халкъа Республика опыто хьахьекхад, экономически гIулакха хьалха тIехьабиса хиннача мехка халкъ, гIад доадеш бола капиталистически дегIаахара никъ юстара а буташ, цоацца исторически ханашка шийна ираз дола вахар Iалашде йиш йолаш хилар. Боккха дунен хьалкъашта юкъера лоархIам болаш я из опыт. Хlанз, Азеи Африкаи дуккхача мехкашкарча, колониализма гIабаш дIакхайсача халкъаша шоаш дIахо дегIадаккара перспективаех дола дешаш кхоачашдеш латтача хана, къоабалбаь хьаллоацаш бола боккха низ ца хила йиш яц Халкъа Монголе опытах.

Ужк шовзткъа шера керда вахар хьалдеча новкъа Советски Союзаца айхха доттагIалаг долаш хьайоагIа Монгольски Халкъа Республика. 1921 шера монгольски делегаци ше тIаийцача хана сийлахь-воккхача Ленина белгалдаькхар. Монголе моллагIча къахьегамхочоа эгтара нийсагIа бола никъ Россе болхлочунцеи ахархочунцеи цхьоагIо а йолаш паччахьалкхени боахамеи гIулакхашта шоай лоIаме хилара тIехьа лоаттабу къовсам хилар.

Бакъ хилар уж ленински дешаш. Цхьа юкъара никъ бахьан долаш лоаттабеча къовсаме чIоагIденнад монголо-советски доттагIалаг, цхьана Iодахача цIийца хоттаденнад из, хIаьта из дохаде могаргдолаш низ а бац.

МНР — суверенни, машар безаш йола ший лоIамера паччахьалкхе я. Цун йиззa бокъо я дунен халкъашта юкъера лоархIамегIа йола проблемаш къоастача кхыча мехкашта нийсса дакъа лаца. Цудухьа кхы дIахо ца йиш йолаш яц ВIашагIкхийттача Къамий Организацена МНР юкъе ца йохийташ империалистически державаша цунна лелаю дискриминаци. Хlанз 15 шу даьннад Монголе заявлени ООН-е улла. Цхьабакъда, монгольски халкъа викал хIанз а цига волаш вац. Из йоаца нийсхо лер тIа якхха еза дукха ха я.

Василий ХАРЬКОВ,
ТАСС-а обозреватель.

Совгlаташ кийчду

Хьамсарча парте XXII-ча съезда къахьегама совгIаташца накъа яхара, деррига советски халкъ санна хьинаре къахьегаш я Грозненски нефтемаслозавода коллектив. Валови продукци арахецара 6 бетта план 108 процент кхоачаш а яь, ужк деношка кхы а дикагIа къахьег цо. Хlаьта продукцега дIабода мах лохбарца 60 эзар сомага дIаккхоачаш рузкъа кходе вIаштIехьдаьннад технологий.

Шоай торонашка а хьежа дукха ха йоацаш керда социалистически декхараш тIаийцад завода болхлоша. Съездо болх болабеча денга планал совгIа цхьа эзар тонн продукци арахеца лаьрхIад цар. Из бехктокхаме декхар тIекхкхоачашдеш хIанзале а графикаж йоагIачул совгIа итташ тоннаш продукци кийчъяьй коллективо.

Кхы цхьаькха а докккха совгIат кийчдеш ба завода технологаш. Каста болх бе йоладургыя парафин доакхка керда хьалтIяь установке. Съезд хьаеллача денга цу установке гIолла планал совгIа 200 тонн парафин даккха лаьрхIад цар. Установката лерттIа болх дIаболабайтара мел эшар Iалашдаьд цига: кийчъяьй установке болх бертбола кадраш, техника, бедал, иштта кхыдараш.

Дика къахьегаш хьайоагIа коммунистически къахьегама цIи лелаю 18-ча установка коллектив. Ах шера план тIекхкхоачашъяьй цо. Iоухаш продукташ ца йойтарца, электроэнергии пари кхоларца 25 эзар сом кходаьд.

Уж толамаш даьхача йоккхагIа йолча оператора Л. М. Жуковас кулгаллеча бригада технологаша, хIара сменах йола балха норман 105—110 процент кхоачашъю. ТIехдика къахьегаш съезда накъа боагIа бригадира операторий помощникаш А. А. Янышевская, Р. И. Рухлина, слесарь В. С. Марьенко, иштта кхыбараш.

Хlанз установкана текущи ремонт еш ба технологаш. Оттаьяча ханал дии бийсеи хьалха уж балхаш чакхдаха лаьрхIад цар. ТIаийца дехкараш кхоачашхулаш латт. Ужк деношка продукци арахеца йолалургыя установка. Кхы ремонт ца еш 4 бетта цунга болх байта тарлургда технологий. Шоашта карагIдаьннарий лоархIам а баь, съезд болх бе йолалуча денга ремонта хьахецача ахчах 50 эзар сом кходе керда декхар тIаийцад цар. Цу дерригнеша, тешал ду съезда сийна планал совгIа 800 тонн продукци якхха установка коллективо денна дош кхоачашхургхиларах.

Дикка толамаш доахаш съезда накъайоагIа литейни крепитель доакхача установка коллектив а. Продукци арахецара 6 бетта план 102,2 процент кхоачашъяьй цо. Хьаьта продукцега дIабода мах лохбарца, уж Iоухаш кIезигагIа йойтарцеи 13 эзар сомага кхоачаш ахча кходе вIаштIехьа а даьлар цун.

План тIехкхоачашъяра установке йоаржаьяча социалистически яхье хьалхле яькккар воккхагIа вола оператор И. И. Месяцев керте латтача смена. Продукци арахецара 6 бетта план 105 процент гаргга кхоачашйир смена технологаша. Цул совгIа продукцега дIабода мах лохбарца а, иштта электроэнергии, хийи, пари кходарца а вIаьи сомаш совдаккха тарделар цар.

Белгалбаьнна дика къахьийгар сменерча операторашa Б. А. Слюсареваи А. И. Панковас. Цоай балха норман массаза а 110—115 процент кхоачашъю цар. Новкъост Панковас еннача рационализаторски предложенеша массехк эзар сом кходе вIаштIехьдалийтар.

М. ТУМГОЕВ.

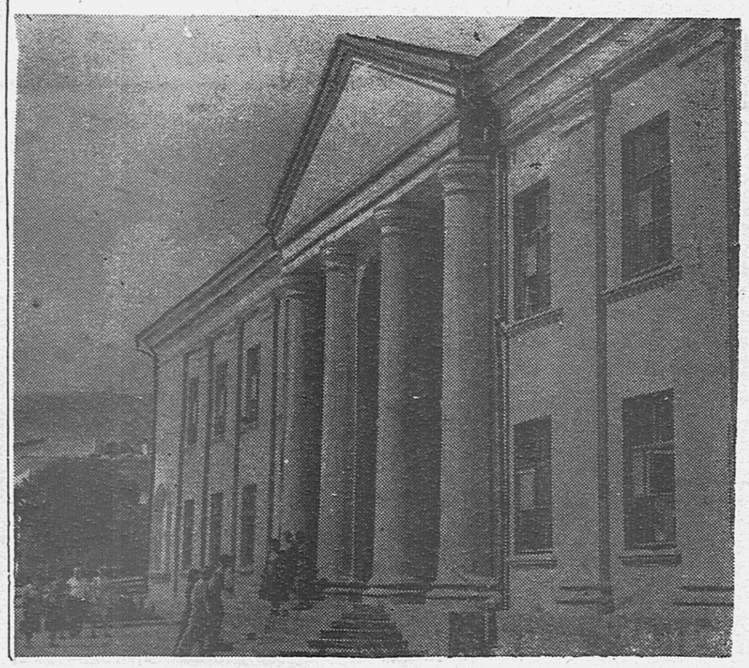

▲

НОВОРОССИЙСК. Смена йистеяьннай. Проходнена тIакхувл комфортабельни автобусаш. Уж хьалъюз болхлошеи гIулакхерча нахеи. Уж накъа боахараша дика салоIалда оаш, яхаш ловцаш доах царна. Автобусаца болхараш «Iодика хийла шун» дьле дIакъаст. Цементеи шифереи заводий болхлошка дика совгIат кхьачад — бийсанара санаторий. ХIара денна болх йисте баьлча 75 болхло форда юхерча бийсанарча санаторе салаIа вода.

СУРТА ТIА: бийсанарча санаторе здани.

Е. ШУЛЕПОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

▲

СЕРДАЛО
2-гIа сагI. 9 июль, 1961 шу.

Литературни оагlув

Хь-Б. МУТАЛИЕВ.

ЛУВ МОСКВЕРА

Хозий, халкъаш?
Лув Москвера,
Дувхьа дуне,
Сае!
Гlатта!
Къувл цун камаьршача кера
Африкера доага лаьтта.

Къувлар дувцаш лув Москвера.
Лув дунен тlар коммунисташ,
Лув шедолча халкъий гира
Лоал дlадаккха хьалха латташ.

Сабар!
Хаза!
Лув Москвера.
Коммунистий оаз я екар.
— Кхосса! — йоах цо, —
Кхосса тlера
Унзар сармак—дохьаждеттар!
Хаза, халкъаш!

Лув Москвера.
Цо Октябра мотт бувц шуца.
Из ше духьал лаьттар майра,
Бокъон байракх ше айялцца.

Хаза, адам!
Лув Москвера.
Из цун оаз я шоана ека.
Дац шун,
Дац шун,
Дац цун бера,
Дац цун бера доаца дика!

Хаза, халкъаш!
Лув Москвера.
Шоана йоаг цун лепа сердал.
Халаш,
Яц шун,
Яц цунгара.
Яц цун дег чур йоаца йовхал!

ПОЭТАГА

«Iайт-вайт»-м яха
Парнасера баьри,
Котам боргlалашха
Кхайкаргьяц.
Мос гlетте а,
Дег чу доаллар мара
Iа стихашка
Дlачу-м доллардац.
Уйла йоацаш
Лостабаь из мангал
Дахьаш боагlа
Вlалла доаца сугl.

Шортта латташ еце
Маьлха сердал,
Хулаш доагlа зизаш
Матаръух.
Ишта, поэт:
Вахар Iа ца тохке,
Лерге латташ беце
Заман мух.
Дега сийташ
Диззаь чу ца дохке.
Бенна уттабергба
Хьа стихай мугl!

Ю. ЧАХКИЕВ

СА СА ТУВРГДАР

Са са тувргдар
цlена уйлаш
Шоаш маярра
Сай Даьхенна
Дlайолалоре.
Са са тувргдар
Кlерам хинна
Халкъа воагаш,
Пайда боалаш
Се хулалоре.

Са са тувргдар
Ваьсса ваьхар
Сайх аргдоацаш,
Нийса ваьха
Се чакхвоаларе.
Са са тувргдар
Тlехьенашта
Даха дусаш
Дика дар де
Карагlдоаларе.

С. ОЗИЕВ.

ОАХА МАШАР КХАЙКАБУ

Ленина ше
Волча хана
Гlоза машар кхайкабаьб.
Машар кхайкош.
Хила аьнна,
Тхона сийрда хьехам баьб.

Хlанз советски
Саг мел волча
Даим машар кхайкабу,
Халкъий ираз
Кхелла волча
Баьчча хьехам кхоачашбу.
Фабрикашка,
Заводашка,
Сийле йоаккхаш болхлой боахк.
Колхозашка.
Совхозашка
Болх бераша тоабу мохк.

Къахьегамца
Толам боаккхаш
Массане цар цхьа барт ба —
Коммунизме
Шоаш гlа боаккхаш
Дагакхоабар машар ба.
Тха советски
Iилманхоша
Керда говзал арайоах.
Коммунизман
Доакъошхоша
Даим машар хьалхабоах.

Тха Советски Спутникаша
Машарера шоай никъ бу.
Лаьттан гон тlа
Шоаш кхаьчача
Мерза машар кхайкабу.

Тха школешка
Хьехархоша
Хьаькъал, говзал, машар хьех.
Къаьна, къона
Бахархоша
Машарера вахар лех.
Ага тlарча
Ший иллеца
Нанас машар хестабу.
Беро, делаш,
Нанна тlехьа
Ховха кортилг лестабу.

Дунен къамий
Кхелахошка
Оаха машар кхайкабу.
Дунен тlарча
Бахархошка
Машарера кхайкам бу:
«Вахар дохош
Хlалак бу нах
Шоайла вlаши тlом баро.
Мукъабоахаш,
Нах цу унах,
Дарба ду цхьан машаро.
Тха Советски
Халкъагара
Хьоккам эца, тохале,
Машарбар да
Халкъий кара,
Тlема ярца духьале!»

Р. АХМАТОВА

Партига

Ахь делла ирс, хьекъал,
парглато тхуна,
Гайтира нийсонца
хьомечу ахьа
Хьал-дахар тодарца
сийлахь некъ тхуна,
Сирлачу некъаха
херлур дац вай цкъа а.
Дуьгу ахь, аренехь
ломахь гlитторца,,
Маршонан гlишлош
башха хlитторца.
Шелонах, мацаллех
бlокъажор доцуш,
Эшийр вай Iожалла,
халонаш отуш.
Iамийра тхо ахьа
ца дала, даха.
Балха тlехь, тlам тlеххьий
вайн Даймохк хесто,
Дерриг а тlех муьтlахь
дlадала цунна.
Даглеца, дуккабеза
мохк, нана санна.
Ленинан байракх ю
нуьцкъалчийн буйнахь,
Къега и малх санна,
зIаьнарш сов йохуш.
Йогlу хьо цуьнцанна,
морхаш дIалоьхкуш,
Ондачу когаца
тlеххье тхо догlуш.

С. ЧАХКИЕВ

Ангола

Ткъоалатlча бlаьшеро
Догдоаха машарга.
Ткъоалагlча бlаьшера
Тlема из дохк
Хьа лаьтта ва гlолла
Хьувз, Iаьржа Ангола,
Ангола, Ангола —
Къонахий мохк.

Хьа дегlах яьй човнаш.
Iоуха цlий — къона.
Цхьабакъда, хов сона,
Ди доагlаргда:
Эшаваь хьай моастагI,
Из тора Iа оттош,
СССР — хьа доттагI,
Низ чlоагlа ба.
Ангола я латаш.
Тlахьехам ба козаш.
Хьа Iуйра я хоза,
Хьа бlаргаш доаг.
Салазар ба бlехал,
Иккий лар я бlеха,
Хьакхаьчай, из ве ха,—
Оакхарий дог.

Кортамукъа бахар духь
Латаш ба ахархой;
Анголан турпалхой
Бокъо еш боахк.
Яхийла сий долаш
Лергlоаца Ангола,
Ангола, Ангола —
Къонахий мохк.

«Москалевский» яхаш совхоз я Целинни крае. Краерча хьайбаш леладерашта тешаме ницъ хьокхаш йола маяк оал цунах.

Дуккача къамех латтача совхоза дезала юкъе эрсашта, украинцашта, казахашта нийсса къахьегаш ва къона тlалгlа Котиков Султан. Толашагlа йолча цхьан ферме зоотехник ва из. Дукха продукташ луча хьайбай боахама мастер волча Султана цIи ерригача целине а гаьнна цул арахьа а гlорьяьнна я.

* * *

Атта хиннадац Султана вахар. ЗIамига волча хана даи нанеи а денна виса из даь-вошас хьалкхеваьв. Бон, къахьа вахар Iайша вола кlаьнк ший шерашка хьежжа воацаш кхийна нийсвеннача сага оамал йолаш вар. Шаккха тlера ца воалаш дешар цо, хlаьта 1952 шера Кустанайски юртбоахама техникуме деша вода из.

Юххьанца таргарча наха дог лелхийтар цун: «Сенна пайдана я из техникум. Доаханна дарба де Iомавала вода цига? Торгови гlулакх Iомадича дикагlа цар».

— Из сона кьаштдац, — оалар Султана, — торговле кхычарга байта болх, сох зоотехник хургва. Наха дулх, даьтта, шура дуккагlа кхилийта безам ба са.

ЛьархIар — чакхдаьлар. 1956 шера техникум тlехдика йисте а яькка, облсельхозуправлене хьожаваь Кустанайски областа «Москалевский» совхоза зоотехникалла балха вода Султан. Совхоза директора Иосиф Даметович Наметова шийло, дика ца тешаш тlаийцар из. Сов къона, бера оамал йолаш хеталора керда вена болхло. «Баьнна кlудж а болаш, цхьаккха бахьан доацаш, кlаьнк санна, вела а къежаш.». Из санна волча болхлочох тийша доахан дуте-м, цо дIа ца а хьожаш хIалакдерг ма дий...»

Цхьабакъда, це хIама дацар. Керда веначоа бе йоаллаш облсельхозуправлене енна направлени яр, тlаккха директора, йист ца хулаш цхьа кlеззига ха а яькка, шек воацачох къамаьл доладир:

— Мегаьд хlаьта, цхьоалагlча фермера делаш хьаэца.. Вешта, кхы хьаэца кIама а дац цига-м, хlана аьлча цхьаккха тайпа зоотехнически болх лелабаьбац... Лоацца аьлча, доал де Iа...

Целинай гвардеец

Доал де волавелар Султан. Эггара хьадха зоотехнически учет вlашtIехьа а яькка дIаволавелар из. Цига ийшар цунна техникуме ше Iомадаь хIамаш. Эггара хьалхагIа доаханна номераш оттайир цо, биркаш эхкар, документаш вlашtIехьдаьхар: ферме хьатIауха а цигара дIаухийта а доахан къоастадеш йола папка, дийна долаш эзача доахана дозал меллад а мелла дозал тIакхийттад а дIаяздеш йола папка кийчйир, хIара бетта увттаю нарядаши табелаши кийчйир, инвентаризаци ярах а шура яккхарах а дола книжкаш, Iаьсий кхедарах дола журнал дIадоладир, и. кх. дI. Уж додументаш хан-ханнахьа а дика а увттадора зоотехника. Къаьстта дика хьожар Султан деннеи бийсаннеи телача доакъарий рацион оттаеча хана. МоллагIа а аптекера болхло хьагlаргволаш нийса хулар цун лоархIамаш.

Из деррига а зоотехнически балха гIулакха деш да. Цхьабакъда, цхьаькха общественни балха йоаккхо а йора къонача специалиста. Ферма комсоргалла а совхоза комсомольски организаце секретара заместителалла а хорж из, цунна тIадулл пенгазета редактировани елга, хьайбаш леладераша юххьанцара экономически самообразовани Iомаеча кружоке занятеш елга.

Массанахьа а кхоаву Султан. Ходаллал тоаделар фермера гIулакхаш: шура дуккагIа яха а доаханна дулх тIадеттадала а даьлар.

Цхьабакъда, ерригача совхоза кьохкхамаш юккъера лоархIам болаш мара дацар. Кустанайски областе кхы белгалбоалаш хIама дацар москалевций. Кхыча боахамаша санна шу дика цеча — дукха а, во деча—кIезига а доахаш дулх, тха, ялат доахар цар а. Цар йоаккхаш йола керттера продукци—дулх, дуккагIа дакъе гурахьа дIателар. Дарргlа бежан дулх дакхара эггара дикагIа бола никъ лоархIар доахан доажаделга.

Цхьабакъда, цкъа совхоза коллектива юкъе къовсам къамаьл гIеттар. Iан замалахь Iаьсий чуоттадара хьакъехьа дар дIицар. Эггара чIоагIагIа къийсар а чуоттадаь Iаьсий кхабара дукхагIа тIехьа хиннар а цхьоалагIча ферма зоотехник Котиков Султан вар.

— Къона кьайбаш Iай чу а оттадаь кхабаро тхога йинн хулийтаргья, — аьлар цо совхоза актива совещане, — ца хаддаш бIарча шера пачахьалкхенна дулх дIателa. Цул совгIа, керда Iодеча Iаьсашта сихагIа моттиташ мукъа а яргья, доакъар а кходергда.

Цунна духьаларчар йоахар: «ХIама хургдац хьа, Султан, Iай Iаьсий чуоттадарах, доадергда Iа доахан...»

— Мегаргда! Из опыт ярах бола, бехктокхам аз сайна хьатIаэц шоана,—йоахар цо, дукхагIа директора хозадалар яхаш, — директегара дох аз, укх Iай денз Iаьсий чуоттаде тхона мукъа балар... Тхоай аьттув баргхиларах дог тийша ва со...

«Тlехьа» бараш а «духьала» бараш а бокъонца лаьрхIачул тIехьагIа, Султана дехар кхоачашдир. Кагий доахан Iай чуоттаде мукъа белар. Цу гIулакха октябрь бетта хьакъоастайир юккъера ерста, казахски кIай кортош долча фух йола 395 еIа сиргIилг. Ноябрь бутт юкъе баххалца йоажаеш хилар уж, хIаьта цул тIехьагIа ферме чуоттайир.

Ший доакъарий кхоачамга а хьежа, хIара денна тергдолча доакъарий рацион оттайир Султана. Чуйоахкаш яслеш а йолаш йолча помещенешкабазашка лоаттайора сиргIалгаши, хIаьта кхаба цуккагIа базашта юххе яьча карташка кхоабар. Бийсанна а тIехьа дехкар доакъар.

Из гIулакх керда а долаш, халонаш кIезига ла езанзар хьайбаш леладерий. ХIаьта а, кагий доахан хьажкIа силос а телаш хьалкхедарах дика пайда баьлар.

Чуоттадале хьалхагIа эзача, юккъера лаьрхIача дозал 277 килограмм дар сиргIалгий, хIаьта чуоттаяь кхаьбачул тIехьагIа эзача 330 килограммага кхаьчар уж, вешта аьлча чуоттаяь лоаттаеш яькхача юкъа (юкъера лаьрхIача 83 дийнахьа) совнагIа тIакхийттар 53 килограмм яр (деннеи бийсаннеи 638 грамм). Дукха хIама ца ешаш 27 сом (кердача ахчанца) цIена пайда баьлар кIаране тIара.

Керттердар да, Iан заман халача хьалашка шоай керда гIулакх чакхдаккха совхоза хьайбаш леладерий аьттув балар. Кхыметтел эггара лирагIа бола кердача метода моастагIий а тийшар кIанз из метод гIойленагIа хиларах.

Ираза, керда опыт йолаяьрий гIулакх шерра доаржаде лоархIар директе. Цу хоамо дог гIоздаькхар Султана, дарегIа дола дулх дакхара дола кхоачамаш лехаш ва из. Силос лаьттан тIа дIайоллар могаду цо. Ишта йоллаш дарегIа а аттагIа а я из. Цо могаду рациона юкъе бIаьстан юххье дийнача кIи ча хьолга, силоса норма 30 килограммага кхаччалца лакх а еш, концентраташ кIезигьелга.

Уж уйлаши предложенеши а йолаш совхоза директор волча вера Султан. Цо яхачунга ладийгIа ваьча И. Д. Наметова аьлар:

— Бакълув хьо, Султан, корта болаш гIулакх да Iа денар. Оаха хьатIаэцаргда из.

Йист ца хулаш цхьа минут а яькка, хIанз кIаьдагIа, дас санна аьлар Иосиф Даметовича:

— ГIулакхаца саг ва хьо, зоотехник Котиков Султан.

* * *

Кхоачашкилар Султана цагалаьттар. 1961 шера Iай 740 еIа сиргIилг чуоттае мукъа белар совхоза директе. Ужжал доахан кхаба йиш яцар гIожеи мошеи доакъараш а концентраташ а ца хилча.

БIаьстан юххе денз доакъарий кхоачам бе болабелар Султана нах. ХьажкIашта оарцагIбаьлар уж цухкагIа. Лаьттан тIа еллар силос. Iалашйир гIожа доакъара концентраташ а. Уж хьатIаоза трактерни тележка яькхар Султана.

Цу дийнахьа Султан бIаргавайначоа ховргдар, из мелла сагота хьувз а цо нах оарцагIа мишта боах а.

15 ди даьлар Дозал мелла тIакхийттад хьажар духьа доахан оза лаьрхIар. Шийна эггара хьалха бе бенна уст хьа а лаьца тараза тIа баькхар Султана. Деннеи бийсаннеи цхьаццца килограмм кхеташ, 15 килограмм тIакхийтта хиннаяр цунна.

Мясокомбинате доахан дIачулу ди хьаэттар. ДIачубеннача хIара истарах керда ахча 286 сом делар, хIаьта цIена пайда 109 сом хилар. Совхоза цкъа дIачуденнача дерригача доахах 69.978 сом цIена пайда баьлар.

— Хоза кхаъ къайла бохьалургбац, — оалаш кица да казахий. И керда дIадоладаь дика гIулакх духхаха ялалехьа районе, областе ерригача крае а дIахеза чакхдаьлар. Москалевций гIулакх хьаллацар Целинни краерча дуккхача совхозаша — «Диевский», «Чернышевский», «Сулукульский», кхычар.

Мишта вар керда метод-доахан Iай чуоттаделга эггара хьалха дагадеха зоотехник Котиков Султан? Из сонта ваьннавац, толамаша корта хьаьрбаькхабаь цун. Кхы а дуккагIа чуийнав из балха: цо предложени еннай къона хьайбаш сихагIа онда царгдола керда опыт юкъе якхча, аьнна. Цун маIан да эггара дуккагIа хьайбашта дулх тIадеттадолийтарглола рацион лохилга. ЕIа 200 сиргIа юкъе йола Iул хьакъоаста а даь, царца опыт ергья зоотехника Котикова.

— ГIулакх зоотехника ше бе делла долаш толам баргхилар бакъда. — йоах хьайбаш леладераша. Хьакъал долаш, дийша саг ва...

Деша тоама аьннадац из. Бокъонца дика талант а йолаш специалист ва Котиков. Из ишта хилар хьахьох «Москалевский» совхозе цо практически болх дика барал совгIа; соахка денз Троицки юртбоахама институте дика дешаш из хиларо а.

«Москалевский» совхоза комсомольцаша доккха сий даьд шоай тхьамада; парте ваха из могаварца.

Я. ХАСБУЛАТОВ,
И. ГЛАГОЛЕВ.

г. Алма-Ата,
Казахски ССР.

Капитон ЧАХКИЕВ

ДОТТАГIА

Шийна гургья, доттагI, ший
дикал сага,
Ший дегца дагавала лой.
Ишта вол а йовзаргья дега,
Мел къайла саго лелайой.
Ший сагал, ший денал ха
Цхьаккха а хила
вевац «шейх».
Хих форд а хилийта
дукха Iоиха,
Бакъда бIаьсти хIама
дисац лейх.

Хьо халкъах хьаваьннилга хой,
Цох вицлий ма лувза хьай ког.
Мел доккха Iа паччахьал»
дой.
Халкъа хийра ма даккха
хьай дог.
Дунен чу юсаш йоа тIехьле
Iа нахаца дийкъачох оал.
Хьай ганза дIоагIа Iа
халкъанга ле,
Хьо озаргвоа тараз а алхха
цун бе доал.

Дикагlа дола товараш арахеца

Вай Даьхен экономика чIоагIагIа деIайоагIаш хиларо дог гIоздаькхача Нохч-ГIалгIай республика предприятей къахьегамхоша толамца кхоачашду наха эша товараш арахеца ворхI шера йоагIа план ханал хьалха кхоачашъергья, аьнна шоаш тIаийца социалистически декхараш. Укх тIехьарча шин-кхаъ шера лоархIам боллаш дукхагIа тийга хIамаш, шурий а дулха а продукташ, маьхх а хьоарах яь хIамаш а, кхыяраш арахец предприятеша.

Дукхагlа йола предприятеш вай ханарча техникаца Iалашъяь я, царна бедал а материалаш а дикагIа лоаттаю, планаш кхоачаш а тIехкхоачаш а е хьалаш вIашtIехьдаьхад.

Вай парте XXI-ча съездеи ССКП ЦК-а тIеххьарча Пленумийи решенешца хьалхле а лелаеш, предприятей коллективаша производства культура лакхъю, технологически режим лелаю, продукци дикагIа арахецара тIахьожам лоаттабу.

Фабрични марка сий даккха лоаттабеча къовсама дукхха а масалаш доаладе йиш я. Ейгача промышленноста Управлене № 1 йолча швейни фабрика технически тIахьожама отделои лаборатореи чIоагIа теркам бу продукци арахецара дешай. Нагахь санна цхьан бригаде брак арахийцаяле, из кийчача продукце склада чу кхоачаргьяш, хIана аьлча фабрика общественни контролераша чакхйоалийтаргьяш. Фабрика партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша хьалхле лелаю фабрични марка сий лакха лоаттаде лоаттабеча къовсама, цудухьа коллектива кьохкхамаш дика а да.

Маьххи хьоара кIамаши дика ю промпродтоварий Министерства хлебокомбината шоллагIча заводеи машиннаькъа ОРС-а пекарнешеи.

Продукци дика ара а хец, хIаьта хIама тIа елле из кийч а ю Гудермесски райпищекомбината коллективо, района кхыча предприятей продукцел эргаш хул цун продукци.

Хьалха продукци во арахец яхаш ювцаш хулар Ассиновски консервни завод. Завода кьалхле лелаераша, партийни организаце брак хургйоаца гIулакх оттадир, цунца къовсам лоаттабе коллектив оарцагIа яькхар, арахецача продукце бехктокхам лакхбир, цудухьа хIанз дика хьокхамаш а доах.

Цхьабакъда республике хIанз а дукха я продукци дикагIа арахецара дешай бе боагIа теркам ца беш предприятеш. Цкъаза чIоагIа мах бола бедал, дефицитни материал, балха ха дIайохийт тIалат доалла барзкъаш, кога гIирс, мебель, культурни гIулакхашта, цIагIа, боахаме эша тайп-тайпара предметаш арахецаш. Цо халкъа боахама зе ду, бахача наьха хьашташ кхоачашдара новкъарле ю.

Цхьайолча предприятешка производства технологи а рецептура а телхаю, доаца сорт увттаду. Каст-каста моттиташ нийслу во дIакъайла а харцахьа маркировка йолаш а дола товараш торгови сете дIакхуьхьийташ. Из бахьан долаш товарий дикалга хьожача Паччахьалкхен инспекце хIара кварталах реализаци е мукъа ца луш соцаду промышленни предприятешкареи торговлереи дуккха кхачан а промышленни я товараш, масала, маьххи хьоара хIамаши, макаронаш, кондитерски хIамаш, баьца даарий консерваш, тийга хIамаш, кога гIирс, мебель, чхьагIар, кхыдола товараш.

Промпродтоварий Министерства макаронни фабрике дIадахача шера реализаци е мукъа ца луш 20 тонн продукци йитар, хIаьта укх шера биъ бетта 12 тонн а йитай, во яр бахьан долаш. Фабрико каст-каста ю стандартах доацача хьоарах хIамаш, цудухьа уж баьде бос болаш хул. Цул совгIа фабрико арахеца продукци оатаялий а хул, цкъаза 30 процентага дIа а кхоачаш. ХIаьта ишта йола продукци йохка мукъа лац ГОСТ-о.

Кхачан промышленноста Управлене дулха комбината марший цехо каст-каста арахец во продукци, цудухьа из йохка мукъа лац. БIеха, даьта тIадаьнна, урз боалла маршаш торгови сете дIаахийта моттиташ дукха нийслу. Уж кхоачамбоацараш хIанз а дIадаьхадац.

Кондитерски фабрике дIадахача шера 25 тонни укх шера 10 тонни кондитерски хIамаш брак яьй, керттерча даькъе карамель а еш. Производства технологии рецептуреи телхаю фабрике, из бахьан долаш, карамель дуккагIча даькъе тIаьда арахец, тIаккха торгови сете вIашагIа а лете, галаш цул цох. Карамель ишта кулаш хилара цхьаькха бахьан а да: фабрика бедалца дика Iалаш яц — патокаца, тайп-тайпарча эссенцешца, лимонни кислотаца, кхыча материалашца. Хила доагIа технически а материальни а новкъостал дац фабрикана министерствас.

Мебель арахецача предприятеша кIезига терко ю продукци дика арахецара. ДIадахача шера 319 кIамеи укх шера 230 хIамеи брак яьй.

Совнархоза дахчан кIамаш еча промышленноста управлене кулгалхошта критика е йоагIа цар мах беча организацейи эцархойи хьашташ кхоачаш ца деш хиларах. Тайп-тайпара йола мебель кIезига арахец. Кухнера шкаф, табуреткаш, тумбочкаш, берий мебель эца кораягIац.

Эцархой хьашташ кхоачаш а ца деш, план кхоачаш яр духьа маьха езагIа йола продукци арахеца гIерт фабрика. Из ишта хилар дуккхаза а дийцад мебельни промышленноста предприятей кулгалхошка, цхьабакъда, кувцаденна хIама-м дац, мебельни промышленность эргаялар мела лел.

Цхьадолча дакъе шоай лоIам бар деш я республика ейгача промышленноста Управлене цхьайола предприятеш а. Укх шера май бетта пхелагIча швейни фабрике реализаци е мукъа ца луш йитар кхалнаьхеи маIача наьхеи дакъе 1290 коч, уж дакъе таьца а ца тегаш, боамбе таьца тегар бахьан долаш.

Из тайпа хIама маггане а могийташ дац ГОСТ-о.

Трикотажни фабрике ца доагIа сорт увттадаь моттигаш я. Укх шера хьежа техкача, цхьоалагIча сортах я аьнна оттаяьча 300 кIамах 80 хIама шоллагIча сортах хилар, кIаьта царна марка оттаяьяр цхьоалагIча сортах я аьнна, цудухьа уж шоллагIча сортах оттайир.

Продукци брак яь йолга шийна ховшшехь а, предприяте кулгалхо из эцархочунга йохка гIерташ моттигаш а нийслу. Укх шера йохка мукъа ца луш инспекце торгови сетера хьаяькхар Сунженски райпищекомбината яь 2273 компота банка ца доагIашехь цар тIа лакхерча сортах я аьнна оттаданда, хIаьта уж цхьоалагIча сортах мара ящар. Цул совгIа, царех цхьайола банкаш Ассиновски консервни завода этикеткаш тIайоахкаш а яр. Уж харцахьара гIулаккхаш леладарах комбинато бехке бараш бехктокхаме оза а безар, кхоачамбоацараш дIадаха а дезар. Цхьабакъда из хIама данзар.

Товараш дика хиларга хьажа беза торговле болхлой. Производствана влияни е дехкарийла ба уж, брака чIоагIа духьал хила беза. Эцархо вай магазинашка дохка товар дика хиларах шек хургвоацаш хила деза гIулакх. Цхьабакъда дукха моттиташ нийслу мах беча организацеша промышленностагара дика доаца товараш хьайдеш а уж бахача нахага доккаш а. Товараш дохкареи уж доадареи наха ханаш телхаяр бахьан долаш товараш шоаш талхаш а моттиташ нийслу. КIезига моттиташ яц магазинашка йиша тайп-тайпара консерваш, шурий продукташ, чкъаьрий, чхьагIар, маршаш, гIаьленаш, кхыдола товараш телха нийслуш. Магазиний заведующеши мах беча организацей кулгалхойи дехкарийла ба товараш дохкареи уж доадареи кIаналш ца тувлаялийта, къаьстта чехка талхаш долча товарий хьакъехьа. Телха товар эцархочунга кхоачаргдоацаш каст-каста хьежа деза товарашка.

1960 шера 8 августе «Торговле гIулакх дIахо а тоадарах» ше баьча соцамах ССКП ЦК-аи СССР-а Министрий Советои мах беча организацешта мукъа лац ассортиментага, дикалга, къовларга диллача мах беча организацеша даьча заказашка хьежжа доацаш промышленносто даь товараш хьаэца, Цу, къаьстта боккха лоархIам болча партеи правительстваи соцамца хьалхле лелае еза.

Вай республикерча къахьегамхой денгара ди массаза доал лакхлуча культурнии боахамеи хьаштий чIоагIа лоархIам а баь, укх шера июнь бетта ССКП Нохч-ГIалгIай обкомо дийцар «Респулика предприятеша арахеца халкъа эша товараш дикагIа хилийтарах дола гIулакхаш».

Промышленни предприятейи торговлеи кулгалхой декхар да ССКП обкома соцам бокъонца кхоачашбергболаш дола гIулакх вIашtIехьдаккхар.

Б. ФЕТКУЛИН,
Товарий дикалга хьежача РСФСР госинспекце Нохч-ГIалгIай республикански Управлене начальник.

Новкъостий суд болх беш я

Общественни порядок телхаеранта духьал къовсам лоаттабу новкъостий судаш социалистически вахара законаши бокъонаши лархIара а лелаяра а уйланца советски нах кхетабара дика гIулакх да.

Цхьайола опыт йоаяьй болх беш йолча новкъостий судаша.

Грозненски района Аргунски совхоза новкъостий суда керте латт халкъа суда заседатель вола, хьалха цу совхоза директор хинна, къаьна коммунист Яков Михайлович Селин.

Цунна а цун новкъоставта а шоай опытах гучадаьннад, новкъостий суд алхха прогул яраха къахьегама дисциплина йохаярахи дола дешаш дувцарах. ХIанз новкъостий судо къоастаде деза хулигански гIулакх а пачахьалкхен рузкъах кIезига хIама лочкъадарах дола дош а. ЧIоагIа теркам тIабохийташ хила деза дезала юкъе дувлача халахетарийи къаьнарча замах юхедисача моттигерча воча гIулакхийи дешаш.

1960 шера Аргунски совхоза новкъостий судо 26 гIулакх къоастадаьд, хIаьта укх шера 5 бетта новкъостий суде кхаьчад 8 дош, царех 7 къоастадаьд.

Новкъостий судо дика дакъа лоац совхоза производственни балха хьакъехьарча а коллектива членашта юкъерча а гIулакха юкъе социалистически вахара бокъонаш телхаеши харцахьа лелаши цхьаццаболча наха ду гIулакхаш дIадоахаш къовсам лоаттабу. Масала, совхоза болхлочо Давлетукаев совхоза 42 килограмм баклажанаш лочкъаяьча лаьцар. Давлетукаева ше визза бехке хилара мукIарло дара теркам а баь, судо цунна 5 сом тIод а теха, лочкъаяь хинна баклажанаш юха дIа а ялийта мукъавалийтар.

Болхлоша Писаревскеи Плешковеи каст-каста къахьегама дисциплина телхайора, прогулаш йора.

Цар леладер ха ма хайнге а, новкъостий судо ший заседане дийцар цар дош. Цу шинне мукIарло дир шоаш деладу гIулакхаш харцахьа хилара, кхы харцахьа леларгдац шоаш. аьнна дош а делар. Цар шоай дош кхоачашдир, уж тоабеннаб.

Нов. Я. М. Селин председатель волча новкъостий судо ше дийцача дерригача дешай бокъонца учет лелаю: хIара гIулакхах наряд увттаю, общественни приговораш грамотни а дика а язъю.

Аргунски совхоза новкъостий суд ший лоархIам бизза хьахьокхаш я. Цхьабакъда цхьадола кхоачамбоацараш а да цун балха юкъе.

Новкъостий суда могаргда харцахьа ваьнна саг нийсача новкъа вакха. Цудухьа общественносто теркам бе беза цун, кхоане йоташ да новкъостий суда гIулакх.

И. АИДИНОВ,
Грозненски района прокурор.

СЕРДАЛО
3-гlа оагl, 9 июль, 1961 шу.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Кхерамзлен Совете

НЬЮ-ЙОРК, 6 июль. (ТАСС). Кувейтерча хьалах дола дош селхан юха а дувца доладир Кхерамзлен Совете. Кхерамзлен Совета заседане балха порядок ювцаш ше къамаьл деча хана Англе викал духьал вар, оттадаь дош Совето бокъонца дувца доладале хьалхагIа Ирака викало ший правительства цIерах заявлени яра. Къамаьл де дош ийцача Советски Союза викало В. А. Зорина аьлар, Кувейта хьакъехьара дош английски правительства а оттадаьд. Ирака правительства а оттадаьд. Цунца дувзаденна аьлар цо, Ирака викала йизза бокъо я дувцаш долча деша хьакъехьа шийна хетар Кхерамзлен Совета членашка дIахайта.

Голосовани яьчул тIехьагIа (цаI тIехьа а итт дакъа ца лоацаш а волаш) Кхерамзлен Совета заседани дIаяхьара порядках Ирака викала къамаьл де бокъо яланзар.

Цул тIехьагIа къамаьл даь В. А. Зорин духьал хилар Кувейт английски эскараша еррига дIакаралаьца хиларах цун викало Кхерамзлен Совета балхаца дакъа лацара, хIана аьлча Кувейта администрацена бизза тIахьожам лоаттабер английски Iаьдал долча хьалашка суверенни паччахьалкхен викал хилалургвац мунах, хIанз дувца оттадаь дош лерттIа къоастадара новкъостал дергдац цу балха юкъе из хиларо.

Цул тIехьагIа, Кувейте этта хьал бокъонца дувца йолаелар Кхерамзлен Совет.

Заседане эггара хьалха къамаьл дир Йрака викала Пачате.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча Советски Союза викала В. А. Зорина аьлар, машараи кхерамзленнеи кхерам тIабахьаш дола гIулакх цIьакха а дувца дезаш хилар Кхерамзлен Совет. Вайна махарра, аьлар Зорина, кхо кIира гаргга ха хьалхагIа Англе дIакхайкадир ший колонех цаI — Кувейт яха протекторат ший лоIаме я аьнна, цхьабакъда, цу ханна Кувейта территоре чудигар танкашца, ракетни самолеташца, тIом бара йолча кхы тайпа хIанзарча средстващца кийчдаь дола дуккха английски эскараш. Ший эскараш Кувейта территоре тIа дигар а ший тIема флот цу районе вIашагIтохар а Иракагахьара йолча агрессена духьалара низ вIашгIехьбаккха безам ба ший яхаш бахьан оттаде гIерт Англи. Цхьабакъда, из бахьан цхьаккха корта болаш дац. хIана аьлча цхьаккха тайпа Ирака эскар Кувейта территоре доацандаь. Цул совгIа, аьлар дIахо В. А. Зорина, Кхерамзлен Совета хьалххарIе а яйзай Ирака правительства Кувейт яхача княжествана духьала цхьаккха тайпа тIема низ тIабахьа а цу районна ший доал де бокъо низагIа яккха а хIанзалца дага а хиннаяц ше е дIахо дага а яц аьнна яь официальни заявлени.

В. А. Зорина Советски делегаце цIерах Кхерамзлен Советагара хьадийхар, Кувейта территорера ший эскараш английски правительства сов чехка арадоахаргдола хьадда гIулакх делга. Цул тIехьагIа мара къамаьл де йиш яц, аьлар В. А. Зорина, цу района доагIа, къовсам тIа мелдола дешаш дIахо къоастадара хьакъехьа.

АЛЖИР ЙИЗЗА ШИЙ ЛОIАМЕ ХИЛАРА ТIЕХЬА

НЬЮ-ЙОРК, 6 июль. (ТАСС). Алжирски Республика Ханна йолча правительства Дамаске даим волча викало Мохьаммед Эль-Гасейре аьннад, АП агентства корреспондента Дамаскера бечд хоамах, франко-алжирски переговораш «касталашка» юхайолалургья.

Мохьаммед Эль-Гасейре ше теш аьлар, Франци ший позицега юха а хьожаргхиларах, цхьаккха доазув а ца увттадеш «Алжир йизза ший лоIамеи территориально бIарччеи» хилара мукIарло дергхиларах.

Нагахь санна алжирцаш Францех хьакъастара тIехьа бале, Алжир къоастаяра президента де Голле тIатувса кхерам харцахьа лаьрхIар Эль-Гасейре. «Цхьадола хьалаш а увттадеш, Алжир ше къастара мукIарло делга» кхетам болаш дац, аьлар Эль-Гасейре. «Халкъах дуккха а дуккхагIа бараш шоай вахар шоашта деззача тайпара оттаде йиш хилар да Алжир хьакъастар, иштта Алжир хьакъастара тIехьа я алжирски правительство».

Алжирера тIом кастта йисте баргба, яхаш ду французски хоамаш харцдир Эль-Гасейре. Цо аьлар: «Тхона тIом безаш, цхьабакъда тхо кхерац цох, Алжир йизза ший лоIамеи территориально бIарччеи хиллалца тIом соцаргбац».

Иштта я „кортамукъарча дунен тIара" паргIато

ПАРИЖ, 6 июль. (ТАСС). «Кортамукъарча дунен тIара «паргIато» яха Французски компарте ЦК-а секретара Жак Дюкло статья араяькхай «Юманите» яхача газето. Авторо белгалдоаккх, вIашагIкхийттача Штаташа, Франце, «кортамукъарча дунен» кхыча мехкаша лелаеча антикоммунистически политико «тIаккъвш хилара политичаней, коммунизмана духьал лелаеча политически дискриминаценей, хIаьта иштта «кортамукъарча дуненна» доал дераша чIоагIа раьза а болаш дувцача даьссача хабараштеи юкъера вIашдухьале хьахьокхаш мара ца хилар».

«Иштта хьало дIадех вай мехкарча цхьан сага Iаьдала режимо йоацача кхоачаеш дIаяьха демократически бокъонаш еза йолча а цо кхерам тIалоаттабеча а беррига наьха денал дола союз вIашагIтохилга», яхаш язду автора.

«Шоай кортамукъал бахьан къовсам лоаттабеча французаша дицдалийта йиш яц, дуккха бола профсоюзни активисташ лувцаш дола Тафта - Хартле закон ца дийцача а, Смитеи Маккаронеи законаша кхерам тIатувсача американцашца барт-цхьоагIо лелаяр шоаш лорабар долга», яхаш белгалдоах Дюклос.

Американски къахьегамхошца вежарий барт - цхьоагIо йолча французски къахьегамхоша цунца шоай кортамукъал лораю, йоах Дюклос. «Июла 14-ча денах демократически бокъонаш лораяра деза ди а деш, вай дIахьоккхардга «кортамукъарча дунен» нах Iехабеча фасада тIехьашка Франце вIашагIкхийттача Штаташкеи боккъалдар аьлча кортамукъал дIайоаккхаш хилар»...

«Кортамукъарча дунен» харц лозунг» «предпринимательства кортамукъал» я, вешта аьлча эксплуатаци лоаттаяра йола кортамукъали бат дIакъувла кортамукъали я.

Цуннеи халкъашта езача, из бахьан цар къовсам лоаттабеча, царна дага йоаллача кортамукъаленнеи юкъе юкъара хIама дац», йоах юхера а Дюклос.

ТIом хьеберааша Малхбузен-Берлине германски реваншистий тайп-тайпара провокационни кхетаченаш вIашагIъехк.

«ГОРИЙ БIЫ»

С. Чистякова дилла сурт. ТАСС фотохроника.

УЧИЛИЩЕ ДИКА СПЕЦИАЛИСТАШ КИЙЧБУ

Грознера № 1 йолча машиннаькъа училищах 1960 шера гIишлошъераш Iомабу кхалнаьха училище яьй лоаман наьха мехкарий дешара а из чакхдаьлча пайданерча къахьегама а юкъеозар духьа.

Училище кийчбу тIишлош ю йоккха говзал йола тIишлонхойи (штукатур-маляр) теплоизоляторщикаши.

Мах боацаш даа хIама а тIадувха барзкъа а хуэийт дешархошта, мехкаршта общежити а я. 1961 шера июль бетта изолировщикий говзал а йолаш училищера арахец нохчий мехкарий Магомадова Ася, Цокаева Таус, Дакаева Дакош. Цар массане а Грозне «Стройизоляце" тресте болх бергба. Училища дешархошта я керда хьалъяь физкультурни зал, хий чудола бассейн, штукатурнии малярнии мастерскеш, специальни дисциплинай кабинет, материаловедени, черчени.

Училище болх беш я тайп-тайпара кружокаш: сурташ доахарий кружок, барзкъаш даха а тега а Iомабу кружок, физкультура ю тайп-тайпара секцеш, драматически хоровойи кружокаш, кхыяраш. Училище дийнахьа кино хьувкх, телевизор оттаяьй, радио я.

ГIишлош еча предприятешка болх дика барах шоай сий даькхад училищерча дешархоша. Цудухьа автобусаш тел царна Минераловодчески участке а (Орджоникидзе —Пальчик—Пятигорск—Кисловодск) Нохч-ГIалгIай республикерчеи Къилбаседа-ХIирий республикерчеи хозача моттигашка а экскурсе аха.

Нохч-ГIалгIай мехкарий! Дувла тхо долча деша!

М. МЕСРОПОВА,
училища директор.

Сурта тIа: училища дешархо А. Мальсагова болх беча хана.
Г. Лысенко сурт.

Тунеядцашца къовсам лоаттабе

Наха хьийгача кьих баха гIертарашца даима лоаттабаьб советски законо, советски хьаънала къахьегаш долча халкъо къовсам. Тоъал нах ба вай мехка хIанз а аттача гIолла рузкъа гулдеш, наьха хьацарах баха гIерташ. Уж санна болча нахацара къовсам чIоагIбар духьа арадакхад РСФСР-а Лакхехьарча Совета Президиумо укх шера 4-ча мае арадаьнна Указ. Вай республике дуккха районашкара халкъа судо судаш а еш балха юкъе озаргболча дIаахийтаб уж тайпа тунеядцаш.

Тунеядцаш ба МагIалбика районе а. Тунеядцашца лоаттабу къовсам чIоагIбарах дола Указ арадаьнна кхоалагIа бутт ба, цхьабакъда, хIанз а хац города прокуратурана, милицена, юрта Советий председателашта наха даьр дуаш багIараш малаш ба, уж масса саг ва.

МагIалбике бахаш ба цхьаннахьа балха а боацаш бола вежарий Кериев Салмани Кериев Ювсапи. Дуккача хана денз болх ца беш «Победа» яхача машинаца базараш еш, кхыдола обществана зене дола гIулакхаш а леладеш бах уж.

1958-ча шера Казахстанера цIабаьхкар уж, Наьсаре цIенош а даь цига бахаш кхо шу гаргга ха яьккхар. Цигахьа шоаш леладеча гIулакхах милице са кхийнилга а хайна МагIалбике баха баьхкар уж. Дукха ахча а денна кирпишкий дика цIенош а ийца бахаш а ба кердача моттиге.

МагIалбика милице городской отделене начальника а, прокурора а хьаттадац тунеядцашка, «Победа» яха машин а хехкаш 7 дезалхо а кхоабаш сенах дах шо, аьнна. Ца хьаттача а кхетадергда уж шоай кхьх ца бахилга.

Тунеядцашта моттиг хила йиш яц хьаьнала къахьегаш боахкача наха юкъе баха. Наьха хьацарах, наха хьийгача кхьх шоай боахамаш тоадераш Советски законо яххача тайпара бехктохкаме озабеза.

М. БАШИРОВ.

КУЛЬТУРА ШКОЛАШ

Укх дIадахача дешара шера эггара хьалха вай республикерча къахьегама резервай профессионально-технически училищашка вIашагIъехкай культура школаш. Культура университетий хьисапе училищаша дIайолаяь керда форма я из.

Училищашка классашка боацача балхаца лоархI культура школа бу болх. Цхьабакъда цар чIоагIа новкъостал ду дешархоша балха говзал Iомаяра, литературана, искусствана, цар безам тIабахийтара.

Дешархошта дукхагIа пайда баргболча тайпара оттаяь яр дIадахача шера школай программа. ХIаьта цу программах чакхбаьккхаб цу школашка беррига культура болх. Культура школай болх лерттIа дIабахьара духьал юхьанца дукха новкъарленаш нийслора. Цхьабакъда, уж новкъарленаш кастта дIаяьлар. ДуккагIбола дешархой чIоагIа безам а болаш дакъа лоацаш хиларе культура школай занятешка.

Из болх къаьстта дика лелабаьб Грозперча № 2 йолча технически училище. Цига культура школе дешаш дуккагIбола дешархой хиннаб.

Музыкальни культура классе дешаш хиннача дешархоша практически занятеш ярал совгIа каст-каста лекцешка ладийгIад, концерташ уттадаьд, культпоходаш яьй, коллективно кино, театрашка ихаб, артисташца вIашагIбеттабеннаб. Цул совгIа дIадахача дешара шера цу классе деша багIача дешархошта яйзай композиторий Глинкай, Доргомыжске, Бородина, Мусоргске, Чайковске, Рахманинова, хIаьта иштта вай ханарча композиторий а произведенеш. ХIаьта массехказа Ленина цIерахча культура цIагIа концерт-загадка оттадеча дакъа лоацаш хиннаб, шоай низаца кийча даь Грознерча тайп-тайпарча заводашка художественни самодеятельноста 9 концерт оттадаьд.

Цу тайппара дика лелабаьб культура школа кхыбола болх а.

Боккха пайда баьннаб культура школе тайп-тайпарча классашка дешархоша дакъа лацарах.

Дукха моттигаш нийслуш хиннай школа хьаеллалехьа дешархой нахаца гIожа болаш, иштта кхыдола во гIулакхаш цар леладеш. Цхьабакъда, культура школе ахарах хIанз цу хьакъехьа доккхий хувцамаш хиннад.

ЧIоагIа новкъостал ду общественни порядок телхаерашца къовсам, лоаттабара культура школа дешархоша.

Цу дерригача гIулакхаша хьахьокх культура школаша дешараи вахараи дика новкъостал делга, культурни кхетам, хьаькъал лулга. ХIаьта цар новкъостал ду коммунистически къахьегама бригадай резервай группаш яха цIи яккхара а.

ХIанз ерригача училищашкара 70 группа я из сийлен цIи яккхара къовсам лоаттабеш, хIаьта 16 группа из цIи лелаеш я.

Культура школаш вIашагIъехкай дуккхача технически ремесленнии училищашка а. Дика чакхдаьккхад цар а дешара шу.

Ерригача республикерча къахьегама резервай училищешка дешаш а балха говзал Iомаеш а эзараш кагирхой ба, царца 1000 гаргга вайнаьха кагийнахи мехкарийи а болаш. Уж дика дешаш, общественни вахаре, культура школе дакъа лоацаш ба.

Укх кердача дешара шера культура школай болх кхы а тоабе лаьрхIад къахьегама резервай училищай коллективаша.

Т. УЖАХОВА.

Бандиташта топаш техай

1941 шера ваь Скирков Олег Николаевич, 1940 шера ваь Куприков Юрий Петрович, 1940 шера ваь Клименко Александр Петрович юкъе вола бандитски группа шийга герз а долаш 1960 шера 6 октябре городе Грозне буфета чуийккхай, из йовха дагахьа, массехказа меттахьа тепча теха боабаьб буфета чу латта Малькова Александра Михайловнеи цун мар Бородкин Александр Игнатьевичи.

Из зулам даьчул тIехьагIа лечкъаб уж. Цхьабакъда милице органаша хьа а леха, лийца чу а бехка, уголовни бехктокхаме эзаб уж.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Суда уголовни гIулакхий Суда Коллеги 1961 шера 9 январе суда йийлача заседане уголовни дешага а хьежа, суд йир: О. Н. Скирковнеи Ю. П. Куприковнеи топаш тоха а А. П. Клименкона 15 шу чувалла а.

Скирковнеи Куприковнеи приговорах топаш техай.

* * *

1935 шера ваь Совсанов Ахьмада Керим, 1930 шера ваь Точиев Iаьлий Хьусен, 1936 шера ваь Точиев Абукара Ювсап, 1934 шера ваь Нагаев ИбрахIима Иссса обществана пайданера къа а ца хьегаш, бандитски группа вIашагIа а теха, автомати тепчаши а йолаш, даим кхоал дешш бандитски хьисапе магазинаш йовхаши хиннаб. Бандитски хьисапе чухьелхаш, магазинаш йовхаш цар кхерам тIатийсаб магазин лораеча хаьхошта. МагIалбика районе магазин йовхаш Совсанова массехказа кертах хIама теха хаьхо сакхетама чура ваьккхав.

Шоаш лувцача хана милице шиъ болхлочоа хала човнаш яьй зуламхоша.

Цу зуламхой группо гIаьра хьисапе йовхаш, магазинашкара 337825 сом мах бола товараши материалаши лочкъаяьй.

Нохч-ГIалгIай АССР-а уголовни гIулакхий Судебни Коллеги 1960 шера 9-декабре суда йийлача заседане уголовни дешага а хьежа, суд йир: К. Совсановнеи Х. Точиевнеи топаш тоха а Ю. Точиевнеи И. Нагаевнеи 12 шу чувалла а.

К. Совсановнеи Х. Точиевнеи топаш техай.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — **«Йовзаш йоаца кхалсаг».**
Долалу: 8, 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«ЦIаверзар».**
Долалу: 8.30 10.30, 12.30, 2.30. 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — **«Миколкеи паровози».**
Долалу: 9, 11.
«ЦIаверзар».
Долалу: 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс— **«Дошо эшалон».**
Долалу: 9.30; 11.30;
ЦIаверзар».
Долалу: 3.30, 5.30, 7.30, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — **«Юххьанцара экзамен:**
Долалу: 9 сахьат даьлча Iуйрийна.
«Йовзаш йоаца кхалсаг».
Долалу: 11, 1, 3, 5, 7, 9.

г. Грозне пер. Киевски 16, кв 4 яхача гражданка **Стукова** Галина Владимировнас Красноярски края Ачински района Ольховка яхача юрта вахача гражданинацара **Стуков** Алексей Емельяновичацара ше хьакъастарах дола дош суде деннад.

Дош дувцаргда г. Грозне Ленински района халкъа суде.

Нейтралитета тIехьара болам шерлуш латт Иране

Укх шера пхелагIча мая Иране Iаьдала керте эттар Али Амине правительство. Тегеранерча хьехархой машарерча демонстрацена топаш тохар бахьан долаш гIеттача халкъа эгIазлоно тIера дIаяхийтача, доал деш бархI бутт совгIа ха яьккхача Шариф Имаме правительствана когаметта эттай из.

Амине правительства хьакхайкадаьд финансови гIулакхашта кIалбиса мохк кIалхарбаккха а йожаш латта промышленность дийнье а безам болаш ше хилар, кIаьта цу гIулакха цо кепа хетам кIалъют мехка экономика а тIема-политически гIулакхашка дIаухийташ йола йоккхий расходаш текхаш халча а даха доаллача иранский халкъа хьал а.

Цун лоархIам а беш, иранский кекайоазон дуккхача органаша сатурсар керда правительство нейтралитета политика лелача наькъа тIа яларга, хIана аьлча цу тайпарча политикана мара могаргдац хIанз Ирана тIалаттача экономически халонашта из кIалхарьякха.

Цхьабакъда, массехк дийнахьа мара дог даха дезанзар цу дикашка. 9-ча мая «Ди вельт» яхача малхбузенгермански газета корреспондентага еннача интервьюца кердача премьеро аьлар, Малхбузенцара союз «Хьалхагa а санна Ирана арахьарча политика корта хургба», аьнна.

Иран агрессивни тIема союзашта юкъе лоаттае аьнна Амине правительства баьча соцама чIоагIа духьалъяьлар хьалхагIа хиннача арахьарча политика наькъаца мохк бигар харцахьа лаьрхIа йола Ирана еррига общественность. Масала, «Нейгаме эмруз» яхача газето «СЕНТО архиве дIачуяла йоагIа» аьнна корта а болаш йолча ший статья тIа 12-ча мая яздаьдар: «СЕНТО пакта хьакъехьара гIулакхаш геттара архиве дIачулулга МИД-агара (Ирана—А. А.) деха деза ха хьакхаьча хилар лоархI озха». 18-ча мае дуккха нах а болаш йоккха митинг хилар Тегеране. Цу митинге хьалхагIа хиннача премьер-министр Масаддыка тIехьа хиннача наха — «Къаман фронт» яхача парте членаша хьадийхар кердача иранский правительства нейтралитета политика лелаелга.

Цхьабакъда, из дехар дIатIа ца а эцаш, премьер Амине белгаллаьккхар, ший правительство СЕНТО-на «тешшаме» хилар. Из дар 21-ча мае. Цу дийнахьа Ширазе — мехка йоккхагIчарех йолча городе — университета студенташа демонстраци йир университета здане чу еш лаьттача СЕНТО цхьан комитета сессена духьала. Университета здане тIара Iоьяхар СЕНТО-ца дакъа лоацаш долча мехкий байракхаш. Кхы ийаьх ца еш сесси соцаелга хьадийхар студенташа. Ширазски студенташа даь из гIулакх мога а деш, шерра хьаллащар мехкарча кхыча городашка а.

Ший экономика дегIайоалае а массадолча мехкашца барт-цхьоагIо хила а Ирана торо луш йола нейтралитета идея иранский халкъа сакхетам чу кIоаргга чIоагIъеннай. «Къаман арахьара а экономически а политика лелаеш долча Малхбоален нейтралистски мехкий, — яздора «Эрадее Азербайджан» яхача газето май бетта тIехьарча деношка, — шоай металлургически заводаш а тоаенна экономика а я. ХIаьта вайга (вешта аьлча Ирана — А. А.) къаман политика лелае а нейтралитет хьатIаэца а ца тигар бахьан долаш «Иран езайоккха промышленность хила йиш йолаш а яц, Иран аграрни мохк а ба» яхаш хьакхайкадеш болча «паргIатача дунен» экономически эксперташа ду хьехамаш кхаьчад». Ирана нейтралитет лелаелга хьадехаш йола манифест кепа теха араяькхай «Ирана Азерчеи Африкерчеи мехкий барт-цхьоагIон общества» 25 мае. Манифеста тIа белгалдора, Иран агрессивни блокашта юкъе хиларо Советски Союзацара гIулакхаш толхадар мара мехка цхьаккха пайда баьбац яхаш. Уккхаза белгалдергда вай, общества генеральни секретарь Амине правительства промышленностеи рудникийи министр вола инженер Фариварр хилар а цун членаш — хьалха хинна Ирана министраши гIорбаьнна политически деятелаши хилар а. Гучох. Ирана правительственни тIозарий цхьа барт бац мехка арахьарча политика дешашта.

Дунен тIа Ирана чIоагIа эшаш бола арахьарча политика никъ болча нейтралитета шоаш тIехьа хилар кепа йоазон тIа яздаьд мехкарча дукхача къаьнарча политически деятелаша. Меджлиса депутат хиннача Джафар Бехбехане, «Техране моссаввар» яхача кIиранна цкъазза арадувлача газето даьча хаттара жоп ше луш аьлар: «Тар ма лу сихагIа дерригача дуненна хьалхашка ший нейтралитет Ирана дIакхайкае езаш хилар а цун сий делга кхыча мехкашкара деха дезаш хилар а лоархI аз».

Нейтралитета идея ирански общественносто сов чIоагIа хьаллацарах нейтральни мехкий союз вIашагIйоллилга дувц цхьайолча кепа йоазон органаша. Масала, «Хошман» яхача газето дукха ха йоацаш яздаьдар: «Юкъерча Малхбоалене нейтральни мехкий йоккха союз вIашагIйоллараш дунен халкъашта юкъерча машара бола тешам а масса тайпара юкъе бехкача цIурана йола духьале а хила тарлу».

Иране шерлуш латтача нейтралитета тIехьарча болама ларде латт политически экономически бахьанаш. Ране тIа-тIа дуккагIа кхетадеш боагIа, тIема тIехьа болча США реакционераша хьалхьедеча цIерца деча ловзара Иран юкъе а йихьа. Ране доал дераша царна долча гIулакха шоашта дехараш тIаацарца межка ираз доадергхилар. Цул совгIа, иранцаша кхетаду, Иран СЕНТО-на а США-ца йолча тIема блока а юкъе хиларца дувзаденна чакхдоахача тIема-политически гIулакхашка сов дуккха дIаухийташ йола расходаш текха езарах садикъа Иран мел йолча хана чIоагIа лоархIаме йола мохк экономически дегIабоалабара проблемаш шоашка къоастаюларгйоацилга. ХIара шера дуккагIа хул уж расходаш. Нагахьа санна Ирана тIема-полицейски расходаш 1954 шера 5,6 млрд. риал хиннаяле, 1960 шера 16,3 млрд. риалага дIа а кхаьча, мехка бюджета дерригача расхода даькъах 46 процент дIалаьцар цар.

Цхьабакъда, иранский экономика дегIайоалаяра эша ахча цунна дIахеца даш. ХIаьта Иран экономически дегIайоалаяра эггара саготагIа эшаш дола ахча долаш да. Из да эггара хьалха мехкдаьттах хьатIауха ахча— мехка къулбехьарча оагIорахьа «Iаьржа дошув» доаккхаш пайда эцарах Дунен кхалкъашта юкъерча консорциумо налога хьисапе Ирана телаш бола концессионни мах. Цхьабакъда, гIулакхаш воча хьала тIа хилара бахьан да — из Ране тIа-тIа дикагIа кхета а ду — цу ахчах дуккагIа дар пайда хьалуш доацача гIулакхашка а тIема еча йоккхийча расходаш совзаенна бюджетни дефициташ такхарга а дIаухийташ хилар. 1960 шера мехкдаьттагара хьатIаденача ахчах 41,4 процент хиллал дар цу гIулакхашка дIадахийтар.

ШоллагIча ворхI шера план аьле цIи йоаккхаш йолча плана экономически гIулакхашта финансировани яра ца тоъаш дола ахча Iалаш де гIертача мехках тIа-тIа дуккагIа декхараш хьерч, США-гареи американски тIахьожама кIаллатача дунен халкъашта юкъерча финансови организацешкареи йоалах юхалург ахчаш а йидеш.

Цу хьалашка шоллагIа ворхI шера план йолаеннача укх пхе шера (1956—1960 шш.) ворхI соглашени е йийзар Ирана кхыча мехкашкара юхалург 305 млн. доллар ахча шийна лургдолаш. Цу юкъа тIема-политически гIулакхашка бюджета тIара дIадахийта ахча 612 млн. доллар хилар. Из, бегаш а боацаш, тамашийна хIама да! Алхха цунах доалл арахьарен чуреи декхараш паччахьалкхенах дуккагIа хьерчара а кхачани наха дуккагIа хьаштдолчеи товарех, чуIеча цIеноех, йоагоча хIамах доаха маьхаш шерагара шу, беттагара бутт массаза боал тIадетталуш хилара а дуккхача наьха къел совъювлаш хилара а керттера бахьан.

Финансови гIулакхашта хIалак хулаш латта паччахьалкхе кIалхарьякхар духьа премьер Амина ше Iаьдала керте ма эттанге а США-га кхайкар, цар сихха финансови новкъостал дар дехаш. Цхьабакъда, цар кхувдаеча долларгех Ирана кьел тоадуларгдац. Кхетамца уйла еш болча иранский общественноста викалаша лоархI. Ирана нейтралитетеи мехка къаман хьашташ лорадареи политика лелаеш хилча мара Ирана ший проблемаш кхоачашъе могарг ца хилар.

А. АРАБАДЖЯН.

СЕРДАЛО

4-гIа сарI, 9 июль, 1961 шу.

Грозне № 2 йолча ремесленни училище 1961 дешара шера нохчийн гIалгIайи мехкарий хьаэц е говзалаш Iомаергйолаш:

кхачан промышленни товарий **продавецаш,**
общественни кхачан предприятей **повараш,**
маькхи хьоара хIамаши ю **болхлой,** сомаши бацца даараши дохка **продавецаш,**
консервни промышленноста **болхлой.**

Деша йоагIача кхалсага е документаш эш:

1. Училища директора цIерах язъяь заявлени,
2. Дешара аттестат е свидетельство,
3. Автобиографи,
4. Вахачара справка,
5. УнахцIенона хиларах йола справка.
6. Яь ха тIайола свидетельство,
7. Диъ фотокарточка,
8. Школера характеристика,

Училище деша хьаэц 17—18 шу дола, 7, 8, 9, 10 класс яькхха мехкарий.

Училище деша багIараш бизза паччахьалкхено Iалашбу.

РЕДАКЦIГ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15. **Телефонаш:** редактора зам. — 2-07-01;
бехктокхама секретарг — 2-45-48, партийни вахареи, экономикаи, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15. **Телефоны:** зам. редактора — 2-07-01;
ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3. Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ02100. Заказ № 3912.